

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra psychosociálních věd a etiky

**Porovnání názorů studentů sociální práce a pracovníků orgánů sociálně
právní ochrany dětí na adopci dětí stejnopohlavními páry**

**Comparison of the opinions of social work students and employees of social
and legal protection of the child on the adoption of children
by same-sex couples**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Mgr. Kristýna Mlejnková, Ph. D.

Autor práce:
Alžběta Veliká

Praha 2023

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Mgr. Kristýně Mlejnkové, Ph.D. za vedení mé práce. Nemohu opomenout ani svou rodinu, která mi byla oporou i nestrannými čtenáři práce. Svým obětavým přátelům a příteli Davidovi děkuji za pomoc s technickou stránkou práce a v neposlední řadě děkuji svým zvířatům, že držela mou mysl při psaní klidnou.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Porovnání názorů studentů sociální práce a pracovníků orgánů sociálně právní ochrany dětí ve Středočeském kraji na adopci dětí stejnopohlavními páry“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 01. 05. 2023

.....

Alžběta Veliká

Anotace

Bakalářská práce se zabývá porovnáním názorů studentů sociální práce a pracovníků OSPOD na adopci dětí stejnopohlavními páry. Práce je členěna na teoretickou a empirickou část.

Teoretická část se zaměřuje na problematiku homosexuality – teorie homosexuality, homofóbie a práva homosexuálů u nás a v Evropě. Dále rozebírá rodičovství a následně homoparentalitu, k níž podkládá výzkumy, lehce se dotýká téma genderu. Pozastavuje se i nad náhradní rodinnou péčí a adopcí. S tím je spojené i téma sociálních pracovníků, jejich etického kodexu a orgánu sociálně právní ochrany dětí.

Empirická část seznamuje s použitými metodami šetření a následně interpretuje a analyzuje zjištěná data.

Klíčová slova

adopce, stejnopohlavní páry, homoparentalita, náhradní rodinná péče, OSPOD, práva homosexuálů

Annotation

The bachelor thesis deals with a comparison of the opinions of social work students and legal protection of the child workers on the adoption of children by same-sex couples. The thesis is divided into theoretical and empirical parts.

The theoretical part focuses on the issue of homosexuality – theories of homosexuality, homophobia and gay rights in our country and in the Europe. It also discusses parenthood and then homoparentality, to which it bases research, lightly touching on the topic of gender. It also looks at foster care and adoption. Related to this is the topic of social workers, their code of ethics and the institution of social protection of children.

The empirical part introduces the methods of research used and then interprets and analyses the data.

Keywords

adoption, same-sex couples, homoparentality, substitute family care, social and legal protection of children, gay rights

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Homosexualita jako jedna ze sexuálních orientací, kterou společnost přijímá	10
1.1. Teorie homosexuality	10
1.2. Coming out a homofobie	11
2. Rodina	13
2.1. Rodičovství	13
2.2. Homoparentalita a homoparentální rodina	14
2.3. Možnosti homoparentality v Česku	14
2.4. Gender v homosexuálních rodinách	15
2.5. Co říkají na homoparentalitu studie?	16
3. Právní postavení homosexuálů	19
3.1. Milníky právního postavení homosexuálů v Česku	19
3.2. Registrované partnerství	20
3.3. Situace v Evropě	21
4. Náhradní rodinná péče	22
4.1. Adopce	23
5. Orgán sociálně právní ochrany dětí	24
5.1. Činnost	24
5.1.1 Zprostředkování osvojení a pěstounské péče	25
5.2. Sociální pracovník	26
5.2.1 Etický kodex sociálního pracovníka	26
5.3. Faktory určující dobrého kandidáta na adoptivního rodiče	27
EMPIRICKÁ ČÁST	29
6.1 Cíl výzkumu	29
6.2. Metodologie výzkumu	29
6.3. Charakteristika zkoumaného vzorku	32
6.4. Hlavní výzkumná otázka a hypotézy	32
6.5. Limity výzkumu	33
6.6. Analýza dat a výsledky	34
6.6.1. Popis cílové skupiny respondentů	35
6.6.2. Rozbor názoru na adopci homosexuálními páry	41
6.6.3. Rozbor preference mezi adopcí dítěte homosexuálním párem a heterosexuálním jedincem	44
6.6.4. Rozbor názoru na zvýšení tolerance k homoparentalitě na základě poznání dysfunkčních rodin	47
6.6.2. Statistické šetření 2. stupně	49
6.7. Potvrzení/zamítnutí stanovených hypotéz	54
6.8. Diskuze	58
ZÁVĚR.....	61
SEZNAM LITERATURY	64
PŘÍLOHY	68

A – Dotazník studenti	68
B – Dotazník pracovníci	69

Seznam zkratek

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

NRP – náhradní rodinná péče

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

WHO – Světová zdravotnická organizace

HIV/AIDS – virus lidské imunitní nedostatečnosti/syndrom získaného selhání imunity

LGBT – lesbičky, gayové, bisexuálové a transsexuálové

USA – Spojené státy Americké

ČR – Česká republika

HTF UK – Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy

Úvod

Tato bakalářská práce se bude zabývat problematikou adopce dětí stejnopohlavními páry. Konkrétně názory na tuto problematiku. Vzhledem k tomu, že výzkumy veřejného mínění jsou každému volně k dispozici, předmětem této práce byly názory ze sféry sociální práce, konkrétně studentů tohoto oboru a pracovníků OSPOD. Jsou to jedni z odborníků, kteří mají co říct k této problematice a na jejich názorech by mělo záležet. Hlavní výzkumná otázka této práce tedy zní: *jak se mění názor během přípravy na budoucí povolání sociálního pracovníka a během jeho profesního působení?* Dále byly stanoveny i 3 hypotézy (a ke každé i alternativní hypotézy).

Adopce dětí homosexuálními páry je poměrně diskutované téma, protože legislativa týkající se této problematiky je neuspokojivá. Nelze najít mnoho racionálních důvodů, proč by měli mít právo na adopci pouze homosexuální jedinci a homopáry ne. Obzvláště když homoparentalita obecně je mnoha výzkumy považována za pozitivní jev. A přesně tento paradox byl důvodem zvolení tohoto tématu práce. Je důležité říci, že toto téma je popisováno nezaujatě z perspektivy heterosexuála, který ale věří v rovnost práv.

Teoretická část popíše všechna důležitá témata, která mají souvislost s adopcí dětí homosexuálními páry. Dnešní vnímání homosexuality, jako jedné z možných a přijímaných orientací, doplněno o „temné stránky“ homosexuality, jako je homofobie a pro někoho i proces coming outu. Rodina jako základní stavební kámen společnosti a zda tento kámen, pokud má podobu rodičů stejného pohlaví, znamená, že na něm společnost nemůže stavět. Práce zmiňuje i všechny způsoby, díky kterým se homosexuální pár může stát rodiči. Tyto možnosti jsou popisovány v kontextu ČR a její legislativy. To, co homosexuály zajímá nejvíce – jejich právní postavení i ve srovnání s Evropou – popisují další kapitoly. Jedna z nich uvádí faktické rozdíly mezi registrovaným partnerstvím a manželstvím. Poslední část teorie rozebírá náhradní rodinnou péči, adopci, její proces a jací by měli být ideální žadatelé o ni. Dále také sociální pracovníky a jejich etický kodex, kterého by se měli držet.

Empirická část už se věnuje pouze samotnému výzkumu. Popisuje všechny použité metody, formuluje hypotézy a za pomoci grafů analyzuje zjištěná data z dotazníkového šetření. Data jsou nejdříve analyzována skrze šetření 1. stupně a srovnány výsledky obou skupin. Následně je provedeno šetření 2. stupně. Hypotézy jsou nadále verifikovány pomocí statistických testů. Praktická část neopomíjí ani limity výzkumu, které přirozeně existují a je potřeba čtenáře

obeznamenat, že o nich autor ví a jakým způsobem mohly ovlivnit výsledky výzkumu. Důležitá zjištění jsou rozebrána v diskuzi.

Práci uzavírá závěr, který se opírá o fakta sepsaná v teoretické části, o výsledky výzkumu, přidává pár obecně známých faktů a především názor autora. Celý závěr je samozřejmě sepsán z individuální perspektivy a čtenář tak nemusí s některými výroky souznít.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Homosexualita jako jedna ze sexuálních orientací, kterou společnost přijímá

Homosexualita je jev, který má stejně hluboké kořeny jako lidstvo samotné. Nalezneme ho v primitivních i vyspělých společenstvích, dokonce i u zvířat (West, 1967). Přesto ho však pod tímto názvem známe teprve od druhé poloviny devatenáctého století, kdy ho společnosti představil Karoly Benkert. Až 20. století přineslo vědecký pokrok, se kterým se homosexualita začala konečně zkoumat jako jedna z možností sexuální orientace. Obecně označujeme za homosexuální osobu tu, která je citově a eroticky orientovaná na osoby stejného pohlaví (West, 1967). Většina světové populace je výhradně heterosexuální (orientovaná na opačné pohlaví) (Weiss, Procházka, 2010), což v minulosti svádělo společnost k vnímání homosexuality jako odchylky od normálu.

Dnešní společnost je však velmi tolerantní a snaží se v orientaci nedělat rozdíly. Důkazem je například to, že sexuální orientaci dnes chápeme jako „*celoživotní, neměnný, nositelem nezpůsobený a nezvolený stav výlučné nebo převažující erotické i citové preference osob daného pohlaví,*“ (Weiss, Procházka, 2010). Společenská a právní diskriminace, která byla dříve možná kvůli zařazení homosexuality mezi duševní poruchy, dnes už možná není, protože homosexualita byla vyřazena ze seznamu duševních poruch, jelikož nikdy nebylo prokázáno, že by byla jakkoli spjata s patologií. S diagnostikou se v této oblasti setkáváme pouze u případů s názvem ego dystonní sexuální orientace, kdy se jedinec neztotožňuje se svou sexuální orientací a působí mu potíže (Weiss, Procházka, 2010).

1.1. Teorie homosexuality

Teorií, jak vzniká homosexualita, známe nespočet. O žádnou z teorií se však zatím nemůžeme opřít na sto procent, protože všechny mají nějaké otazníky. Níže zmíněné teorie popisují ve svém článku Weiss a Procházka (2010).

Hormonální teorie, která předpokládala, že lesby mají nižší hladinu estrogenu a gayové zase testosteronu, nebyla prokázána. Později však Ehrhardtová a Meyer-Bahlburg našli spojitost

mezi nitroděložním podáváním hormonu diethylstilbestrolu a homosexuálním či bisexuální orientací u žen. Stejný hormon častěji užívaly matky lesbických žen během gravidity. To a vliv užívání jiných léků těhotnými matkami na homosexuální orientaci jejich dcer prokázaly Ellisová s Hellbergovou.

Teorie, která by vysvětlovala homosexualitu z evolučně biologického hlediska neexistuje. Protože lze naprosto logicky vyvodit, že homosexualita by nemohla přetrvat přirozenou selekci, když se s ní pojí pravděpodobnost nerozmnožování se. Lze však nalézt pro homosexualitu evoluční význam v pomáhání rodině homosexuálního jedince. Camperio-Ciani se však domnívá, díky potvrzenému většímu výskytu dalších homosexuálů v rodinách matek gayů a také větší plodnosti žen ve stejných rodinách, že stejný, neznámý gen může způsobovat homosexualitu u mužů a větší plodnost u žen.

Genetické teorie hovoří o tzv. “genu homosexuality”, který by se na muže měl přenášet pomocí chromosomu X. Hamer, který tuto teorii zformuloval, však nevysvětluje homosexualitu u žen. S významnou teorií přišel Kallman, který zkoumal výskyt homosexuality u jednovaječných dvojčat, jelikož nesou stejnou genetickou informaci. Totožnost orientace u jednovaječných dvojčat se potvrdila ve všech případech, přestože později byly objeveny i případy jednovaječných dvojčat s rozdílnou orientací (Weiss, Procházka, 2010).

Můžeme se setkat i s dalšími teoriemi jako například s teorií prenatalního mateřského syndromu nebo teorií staršího bratra.

1.2. Coming out a homofobie

Tento proces, pro který neexistuje český název, ale lze ho volně přeložit jako “vyjít ven”, popisuje potřebu lidí dát najevo svou pravou sexuální orientaci, v dnešní době i sexuální identitu (Anthony, 2021). Jedinec nemusí svou orientaci dávat najevo veřejnosti, ale třeba jen své rodině. To, jak bude proces časově a psychicky náročný, závisí na mnoha faktorech, především sociokulturních. Fáze procesu coming outu popsala například Vivienne Cass (1984) a rozdělila ho do šesti částí. První fáze známá jako “identity confusion” popisuje vnitřní zmatení člověka, který si není jistý tím, kdo je a homosexuální odlišnost od heterosexuálů buďto přijímá nebo odmítá. Během druhé fáze “identity comparison” jedinec začíná pomalu přijímat svou homosexuální identitu, ale stále ji srovnává s tou heterosexuální a většinou pod ní i vystupuje.

Třetí fáze “identity tolerance” člověku pomáhá tolerovat svou homosexuální identitu díky pozitivním sociálním interakcím s jedinci stejné sexuální orientace. Ti mu pomáhají naplnit jeho potřeby a tím i tolerovat svou novou identitu. Při zvýšení kontaktu a utváření přátelských vztahů s homosexuály se jedinec dostává do čtvrté fáze “identity acceptance”. Dokáže si odpovědět na otázky “kdo jsem” a “kam patřím”, ale stále je přítomný strach z přijetí okolím. S loajalitou k homosexuální menšině přichází fáze hrdosti neboli “identity pride”, už se nesnaží skrývat svou sexuální orientaci a odmítají heterosexuály zavedené normy. Poslední, šestá fáze “identity synthesis” přináší do života jedince smíření, díky pozitivním kontaktům s heterosexuály už nedělí svět na dva tábory. Svůj charakter nezakládají pouze na homosexualitě. To všechno znamená pro člověka mnohem větší stabilitu a klid a proces coming outu je kompletní (Cass, 1984).

Homosexuálové jsou a vždycky budou menšinová skupina. To samo o sobě ale nemusí znamenat nic negativního. Negativní může být postoj většinové společnosti vůči nim. Tak jako s mnoha jinými menšinovými skupinami se pojí nějaká fobie, homosexuální lidé se mohou ve společnosti potýkat s homofóbií. Tyto postoje, jako jsou například homofobie nebo xenofobie, se správně nazývají fobiemi, protože negativní postoje vůči menšinovým skupinám vycházejí ze strachu. Homofobie obecně je tedy strach z homosexuality. Gayové a lesby zažívají homofóbní incidenty v podobě nadávek, výhrůžek, fyzických a sexuálních útoků a kyberšikany (Ortiz-Hartman, 2018). Jako reakce na homofobii vznikl Mezinárodní den boje proti homofóbii, bifóbii a transfóbii, který se slaví 17. května.

2. Rodina

Rodina je základní stavební kámen společnosti a základní článek její struktury. Základní ekonomická jednotka nebo společenská skupina a instituce, která je vnímána jako ta nejdůležitější a nenahraditelná (Sociologická encyklopedie, 2018). To všechno a mnohem víc je rodina. Nejzákladnějším principem rodiny je reprodukce, ačkoli postmoderní rodiny vznikají spíše na základě uspokojení citových vazeb partnerů (Matoušek, 2003). Pro tuto práci je důležité se pozastavit nad funkčností rodiny, ta by totiž měla zůstat neměnná nezávisle na variantách rodiny a jejich kulturním ukotvení. Funkčnost rodiny je totiž nepostradatelná při jejím nejdůležitějším úkolu – při výchově dětí. Zda rodina funguje dobře můžeme zjistit na základě několika ukazatelů funkcí rodiny, o kterých píše Matoušek (2003): kulturní a hodnotová orientace rodiny, uspokojení základních potřeb členů rodiny, stav domácnosti z hlediska potřeb členů, funkčnost rodičovského systému, hodnocení vývoje dětí, funkčnost manželského systému, vztahy členů rodiny k širšímu příbuzenstvu, vztahy k institucím pro rodinu významným, jiné významné sociální vazby členů rodiny, zaměstnání rodičů, materiální zdroje a jak je s nimi nakládáno a styl komunikace.

Tyto aspekty nikterak nepoukazují na sexuální orientaci rodičů. Na aspekty je možné odpovídat kladně i záporně bez ohledu na orientaci rodičů. Na základě této úvahy je tedy možné se domnívat, že fungující rodina může existovat i v případě homoparentality.

2.1. Rodičovství

Jak bylo naznačeno v předchozí kapitole, rodičovství je jedna z nejdůležitějších výzev rodiny. Tato práce se bude věnovat pouze plánovanému rodičovství. Z čistě logického hlediska, že většina párů (žijících v dlouhodobém vztahu) má alespoň jednoho potomka, se dá usoudit, že po určité době soužití páry dochází k tomu, že po rodičovství touží. Přestože v dnešní době je zakládání rodiny čím dál tím více racionalizováno, s čímž se pojí pozdější zakládání rodiny nebo zmenšování počtu dětí v rodině, je rodičovství přirozený proces a pro mnoho jedinců i jistý cíl. Pro heterosexuální rodiny je založení rodiny často přirozeným procesem. Přesto existuje na světě zhruba 15 % párů v reprodukčním věku, které jsou zasaženy neplodností (WHO, 2023).

Pokud tedy chtějí založit rodinu, musí volit nějakou jinou metodu počínaje asistovanou reprodukcí, konče adopcí. U heterosexuálních párů se na problémy s plodností a jejich řešení nahlíží pozitivně, problematičtější vnímání rodičovství nastává v případě homosexuálních párů.

2.2. Homoparentalita a homoparentální rodina

Homoparentalita je nepříliš známý, poměrně nový, odborný pojem, pocházející z francouzštiny, který znamená rodičovství homosexuálních jedinců. Tento pojem by měl lépe vystihovat kvalitu homosexuálního rodičovství (Polášková, 2009). K tomuto pojmu se také váže spojení homoparentální rodina. Homoparentální rodina je jeden z modelů rodiny, ve kterém děti vychovávají homosexuální rodiče a sexuální orientace dětí nehraje v modelech rodiny roli (Procházka, 2014). Na rozdíl od práv homosexuálů, která jsou dnes již dobře ošetřována, což je rozebráno v jiné kapitole práce, problematika homoparentálních rodin je zatím často opomíjena. Vzhledem k tomu, že homosexuální pár, ať už je to gay nebo lesbický pár, nemůže rodinu založit stejně snadno jako páry heterosexuální, musí si najít k rodičovství alternativní cestu. To je jeden z důvodů, proč je homoparentalita vnímána jako nepřirozená (Nedbálková, 2011). Je to často i jeden z hlavních argumentů proti homoparentalitě. Ale stejné procesy získávání potomků u heterosexuálních párů se za problematičtější nepokládají.

2.3. Možnosti homoparentality v Česku

Způsobů, jak můžou homosexuálové v Česku získat dítě, v dnešní době existuje již několik a rozhodně nelze říct, že by situace byla zcela neuspokojivá. Nicméně je hned na začátek potřeba zmínit, že takové řešení, které by z obou homosexuálních partnerů udělalo rovnocenné rodiče dítěte, nehledě ke způsobu, kterým se dítě k homopáru dostalo, v České republice neexistuje.

Lesbické páry jsou v poněkud snadnější situaci, protože pokud získají dárce spermatu, jejich cesta k biologickému potomkovi není až tak složitá. Nicméně pokud se tak rozhodnou, musí si buď samotné oplodnění zajistit svými silami nebo na reprodukční kliniku dojít s dárce, který předstírá, že je partnerem ženy. Lesbický pár jako takový nemůže podstoupit umělé oplodnění, ať už od známého či neznámého dárce, stejně jako nezadané ženy (Nešporová, 2021). Pokud se lesbickému páru podaří najít cestu, jak podstoupit umělé oplodnění a jedna z žen otěhotní, je

matkou dítěte vždy jen rodička. Česká legislativa totiž neumožňuje automaticky počítat s druhou partnerkou jako s rodičem dítěte, stejně jako nelze provést osvojení dítěte druhou partnerkou. Totožná situace totiž nastává při adopci dítěte (zde už se uvažuje jak o lesbických, tak gay párech). Dítě může být jedincem adoptováno bez ohledu na jeho sexuální orientaci, nicméně adoptovat dítě jako stejnopohlavní pár možné není. Rodičem je vždy jen jeden z partnerů. Stejně tak je tomu i u ostatních forem náhradní rodinné péče. Nutné je též přihlídnout k faktu, že homosexuál méně pravděpodobně získá skrze adopci zdravé a co nejmladšího dítě (na rozdíl od heterosexuála) (Nešporová, 2021).

Poslední možností, která se týká především gay párů, je surogátní neboli náhradní mateřství. To je způsob, při kterém je náhradní matka uměle oplodněna cizím vajíčkem a spermatem (většinou budoucího otce), dítě odnese a porodí, přičemž jí za to náleží finanční odměna. V České republice tento systém není legálně možný, nicméně české homopáry jsou schopné si ho obstarat v zahraničí a dítě si posléze dovézt do České republiky. Takovýto typ mateřství v ČR zároveň není ani zakázaný, takže ho lze provést, ale účastníci musí počítat s potenciálními problémy, jelikož se nemohou opřít o žádný zákon. Surogace je také poměrně značně finančně náročná, (především v USA, kde je ale zároveň velmi dobře právně ošetřená a pravděpodobně nejpřívětivější pro všechny účastníky). Velmi zajímavý je také fakt, že při náhradním mateřství se často rodí dvojčata kvůli využívání více oplodněných vajíček při umělém oplodnění. U gay párů se můžeme setkat s oplodněním vajíček spermatem obou partnerů, takže při narození dvojčat má každé jiného otce (Nešporová, 2021). Jeden takový konkrétní případ je v České republice poměrně dost známý a medializovaný. Michal a David Vaničkovi, známí jako "Dva tátové", si prošli přesně takovou cestou a nyní vychovávají holčičky, dvojčata, jednu z Michalova, druhou z Davidova spermatu. Jejich příběh hraje velkou roli v boji za práva stejnopohlavních rodičů, ukazují veřejnosti, že i dva otcové mohou poskytnout dětem vše, co potřebují ba i více a zároveň jak moc jim zdejší legislativa komplikuje život.

2.4. Gender v homosexuálních rodinách

Na rozdíl od pojmu pohlaví, je gender minimálně v kontextu sexuální orientace vhodnější pojem. Definuje totiž sociální či psychickou identifikaci člověka. Pohlaví vnímáme jako pojem z čistě biologického hlediska (Sloboda, 2021). Pokud mluvíme o tradiční rodině, převažují

tvrzení, že jeden z páru nosí kalhoty a druhý sukni, že jeden je živitel a druhý pečovatel. Toto je obecně považováno za normální, ačkoli s čím dál tím větší emancipací žen se genderové rozdíly ve vztazích zmenšují a role v domácnosti bývají rozděleny rovnoměrněji. U stejnopohlavních párů se předpokládá, že jeden z partnerů zastává roli muže a druhý roli ženy. Homosexuální páry ale bývají v tomto ohledu více genderově vyvážené, než jak je tomu u heterosexuálů. Nicméně to neznamená, že by jejich partnerství nebylo tzv. genderováno vůbec. Rozdělení je ale založeno spíše na charakterových vlastnostech nebo zručnostech (Nedbálková, 2011). V tomto mají stejnopohlavní páry jistou výhodu, když nemusí čelit narážkám, které se týkají očekávání od jejich genderu.

Zároveň ale v případě rodičovství lesbických párů, především pokud je jedna z partnerek biologickou matkou dítěte, je běžné, že jsou role genderově rozděleny a jedna je prostě “více” matkou. Ale pomoc při výchově dítěte v těchto případech bývá od druhé, nebiologické matky poměrně rozsáhlá (Nedbálková, 2011).

S homoparentalitou se také pojí tvrzení, že děti v těchto rodinách nemají jasné genderové role kvůli rodičům stejného pohlaví. Nicméně děti homosexuálních párů mají i příbuzné, nevyrůstají izolovány od světa (Nedbálková, 2011). Takže v kontaktu s oběma genderovými rolemi jsou denně a navíc se u nich klade důraz na to, aby heterosexuální vztahy a genderové role opravdu dobře znaly a homosexualitu braly jen jako jednu z více možností, nicméně stále standard.

2.5. Co říkají na homoparentalitu studie?

Stejně tak jako může být mladý student přesvědčený o tom, že kvalita homoparentality je úplně stejná jako rodičovství heterosexuálů, může být například věřící senior přesvědčen o opaku. Proto je důležité se opřít o data, kterých už je v dnešní době poměrně dost. Nejvíce takových výzkumů se dělá ve Spojených státech. Prostředí pro výzkumy tohoto typu je tam velmi příznivé díky skvělému právnímu postavení homosexuálů. Z následujících výzkumů, které byly vybrány, jsou vyzdvíženy nejen pozitivní informace ohledně této problematiky, ale i problémy, se kterými se homoparentální rodiny mohou setkat.

Paige Averett, Blace Navalny, Scott Ryan: An Evaluation of Gay/Lesbian and Heterosexual Adoption

Americký výzkum „*Hodnocení gay/lesbických a heterosexuálních adopcí*“ zkoumal dvě věkové kategorie adoptovaných dětí jak homosexuálními, tak heterosexuálními páry. V první skupině byly děti ve věku 1,5 až 5 let a druhá skupina byla tvořena z dětí starých 6 až 18 let. U obou zkoumaných vzorců měly homopáry průměrně vyšší dosažené vzdělání i příjem. Výzkum se zaměřoval na internalizované a externalizované problémy chování u dětí a zjistil, že sexuální orientace rodičů na tyto problémy neměla nijak významný vliv. Autoři proto doporučují se nezaměřovat na orientaci rodičů, ale například na péči o adoptované sourozence, protože u nich byly prokázány větší problémy chování než u dětí adoptovaných jednotlivě (Averett, Navalny, Ryan, 2009).

Simon R. Crouch, Elizabeth Waters, Ruth McNair, Jennifer Power, Elise Davis: Parent-reported measures of child health and wellbeing in same-sex parent families

Australský výzkum „*Míry zdraví a pohody dětí hlášené rodiči v rodinách rodičů stejného pohlaví*“ se zaměřil na vliv sexuální orientace rodičů na zdraví dítěte. Studie nenašla nic, co by mohlo souviset s negativním vlivem orientace rodičů na zdraví dětí z homoparentálních rodin. Zdraví těchto dětí se nijak zvlášť neliší od zdraví dětí z rodin heterosexuálních rodičů. Autoři taktéž prokázali, že stejnopohlavní rodiče mívají vyšší vzdělání i příjem v poměru mediánu příjmu populace. Studie zmiňuje i zajímavý fakt, že v případě gay rodičů, kteří mají své dítě ze surrogátního mateřství a logicky nemají možnost novorozence kojit, velmi často se právě kvůli prokázanému pozitivnímu vlivu kojení na imunitu dítěte snaží zajistit mléko od dárcyň. Za zmínku stojí i fakt, že studie přinesla poznatky o tom, že stigma spojené s homoparentalitou děti mohou pociťovat (Crouch, Waters, McNair, Power, Davis, 2014).

Henry Bos, Nanette Gartrell, Loes van Gelderen: Adolescents in lesbian families: DSM-oriented scale scores and stigmatization

Další americký výzkum „*Adolescenti v lesbických rodinách*“, jehož cílem nebyly malé děti, nýbrž 17 letí adolescenti v lesbických rodinách. Taktéž se potvrdilo, že se adolescenti neliší od svých vrstevníků z tradičních rodin. Zároveň ale výzkum poukazuje na vliv stigmatizace, která má vliv na adolescenty. V této fázi života jsou pro ně důležitější vrstevníci než rodiče, takže

pokud mezi vrstevníky prožívají homofobní stigmatizaci, může to na ně mít negativní dopad (Bos, Gartrell, van Gelderen, 2013).

3. Právní postavení homosexuálů

3.1. Milníky právního postavení homosexuálů v Česku

Jak se postavení homosexuality vyvíjelo popisuje Pitoňák (2022) z Queer geography. Stejně jako ve světě se i v Česku začaly ty nejdůležitější kapitoly postavení homosexuálů ve společnosti psát až ve 20. století. Během 30. let začaly být slyšet hlasy za zrovnoprávnění homosexuálů, v té době se dokonce Česko se svou snahou o zrušení trestu za homosexualitu mohlo pyšnit jedním z nejvstřícnějších přístupů k této menšině v Evropě. Tyto snahy byly naprosto zašlapány do země nacismem během války. Padesátá léta přinesla významný rozvoj psychiatrie a sexuologie, což navzdory tehdejší dehonestující metodám léčby homosexuality výrazně pomohlo dnešnímu vnímání homosexuality a skončením se snahou měnit homosexuály na heterosexuály. Zlom v právním postavení přichází s rokem 1961, ve kterém byl dekriminalizován sexuální styk homosexuálů (ačkoli věková hranice byla 18 let a režim k homosexuálům nebyl zrovna příznivý). Československo bylo v Evropě opět mezi prvními zeměmi, které k tomuto významnému kroku přistoupily. Pro celý svět bylo podstatné odstranění homosexuality jako diagnózy Americkou Psychiatrickou Asociací z Diagnostického a Statistického Manuálu mentálních poruch v roce 1973. Temná stránka 80. let pojící se s homosexualitou je vlna HIV/AIDS, která se postarala o to, že i přes komunistické snahy o popření tohoto problému, se o homosexualitě mluvilo víc a víc. S rokem 1989 začíná svítat na lepší časy. Hned o rok později, v roce 1990, se sjednotila věková hranice pro homosexuální styk se stykem heterosexuálním na 15. rok. Téhož roku bylo vyškrtnutí homosexuality ze seznamu duševních chorob posvěceno WHO a v roce 1993 bylo toto opatření zavedeno i v Česku. Zásadním posunem byl také antidiskriminační zákon, který vstoupil v platnost roku 2001 (dnes ho známe jako zákon č. 198/2009 Sb.). Poslední důležitá změna nastala se zákonem o registrovaném partnerství (zákon č. 115/2006 Sb.), který v roce 2006 přinesl posun v soužití homosexuálních partnerů, ale udělal mnoho kroků zpět s paragrafem zakazujícím registrovanému partnerovi individuální adopci. V roce 2016 Ústavní soud České republiky uznal tento paragraf za protiústavní, jelikož jinak mají na adopci právo všichni způsobilí občané (Queer geography, 2022).

3.2. Registrované partnerství

V předchozí kapitole byl stručně nastíněn vývoj právního postavení homosexuálů v ČR, který byl završen vznikem institutu registrovaného partnerství. Měl by to být tedy pomyslný vrchol ve vývoji práv homosexuálů. Opírá se o zákon č. 115/2006 Sb. a od jeho vydání v roce 2006 se téměř nic nezměnilo. Registrované partnerství by mělo nahrazovat manželství, ale kvůli mnoha znevýhodněním oproti klasickému manželství je nazýváno například sňatkem druhé jakosti (Sloboda, 2021).

Mnoho párů po určité době soužití chce své partnerství zpečetit. Společnost nemůže očekávat, že u homopárů tomu bude jinak a je tedy pochopitelné, že se usiluje o manželství pro všechny, když registrované partnerství není uspokojivým řešením. Manželství přináší partnerům, kteří do něj vstupují, také spoustu praktických výhod, které jsou v podstatě důvodem, proč o něj usilují i homosexuálové a není za tím snaha tento institut degradovat.

Zákon č. 115/2006 Sb. definuje registrované partnerství jako „*trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví*“ a to od něj homosexuálové také musí očekávat. Registrovaným partnerům nevzniká společné jmění, takže například při úmrtí jednoho z partnerů může být ten druhý znevýhodněn při dědění a nemá nárok na žádné dávky či vdovský/vdovecký důchod. Při registrovaném partnerství také není možné čerpat volno 2 pracovní dny na svatbu a zvolit si jedno stejné příjmení. Pro registraci si partneři volí jen ze 14 určených úřadů a prohlášení mohou činit pouze před matrikářem, nemají svědky a nevznikají jim zákonem uznané vztahy jako švagr a švagrová. Registrovaní partneři se nemohou stát pěstouny, nemohou osvojit či přisvojit dítě (zákonným rodičem dítěte může být jen jeden z partnerů/rodičů). Na to navazuje obrovské množství problémů například při rozvodu, školní docházce či hospitalizaci dítěte nebo problémy týkající se dědického práva dítěte (Jsme fér, 2023).

Česká společnost vnímá registrované partnerství podle Slobody (2021) pozitivně, ačkoli mnoho lidí nahlíží na případný coming out jako na zdroj problémů a na osoby v registrovaném partnerství pohlíží s menší společenskou vážností. Sami homosexuálové registrované partnerství vnímají jako ponižující, někteří ho považují za zbytečné, protože z něj pro pár neplynou žádné výhody, někteří jako kompromis (Sloboda, 2021).

3.3. Situace v Evropě

Když se rozhlédneme po Evropě, je na začátek důležité konstatovat radostnou zprávu. V celé Evropě homosexualita není trestaná a ve většině zemí jsou sexuální menšiny právně chráněny. Situace není tak příznivá jako třeba v USA, ale je pozitivní. Podle Queer geography (2022) severní a západní Evropa nabízí velmi příznivé prostředí, protože homosexuálové zde mají rovné postavení a je uznáváno i jejich manželství. Konkrétně se to týká Norska, Švédska, Finska, Dánska, Nizozemí, Belgie, Lucemburska, Francie, Španělska, Portugalska, Spojených království, Irska, Islandu a ze střední Evropy Německa, Rakouska a Švýcarska. Další státy taktéž nabízejí poměrně příznivou situaci, ale neumožňují stejnopohlavním párům manželství. Mezi tyto státy se řadí i Česká republika, spolu s Itálií, Maďarskem, Slovinskem, Chorvatskem, Černou Horou, Řeckem a Kyprem. Ostatní státy (pokud to tedy shrneme, lze říci státy východní Evropy) sice nabízí právní ochranu homosexuálům, ale není zde možná žádná právní forma soužití takového páru (Queer geography, 2022). Pouze dva státy na území Evropy nenabízí ani základní právní ochranu sexuálních menšin (homosexualita zde není trestaná, ale zároveň zákony neposkytují homosexuálům žádnou ochranu), jsou jimi Bělorusko a Rusko. Konkrétně Rusko je proslulé hojně vyskytující se homofobií a jsou známy i případy drsného násilí proti homosexuálům a následné neochoty řešení těchto incidentů ze strany policie a státu (Buyantueva, 2018).

Podobná situace je v Evropě i co se týká adopčního práva stejnopohlavních párů. Osvojovat mohou tedy v Norsku, Švédsku, Finsku, Dánsku, Německu, Rakousku, Francii, Nizozemí, Belgii, Lucembursku, Španělsku, Portugalsku, Spojeném království, Irsku a na Islandu. Ve Švýcarsku, Itálii, Slovinsku a Estonsku je možné tzv. přiosvojení neboli adopce dítěte druhého partnera. V Maďarsku není možná společná adopce ani přiosvojení, ale zvláštní forma společného opatrovnictví. Zbývající státy včetně nás adopci homopárům neumožňují (Queer geography, 2022).

4. Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinná péče zahrnuje instituty, ke kterým se přistupuje v situacích, ve kterých je nutné, aby se o dítě staral někdo jiný než jeho biologičtí rodiče na základě rozhodnutí soudu. Tyto formy péče se odehrávají v rodině a jejím prostředí nebo v podmínkách nahrazujících rodinu. Jedním z klíčových znaků je subsidiarita náhradní rodinné péče vůči původní rodině a přednost takové péče před péčí kolektivní (Chrenková, Cilečková, Hašková, 2015). Náhradní rodinnou péčí upravuje zákon č. 89/2012 Sb., podle kterého by vždy měla mít přednost před péčí ústavní a ke všem jeho formám se přistupuje v případě, že se o dítě nemůžou starat jeho rodiče ani poručník.

Svěření dítěte do péče jiné osoby můžeme vnímat jako jednu z méně radikálních možností náhradní rodinné péče. Dítě při ní totiž zůstává v kontaktu s rodiči a jeho vztah s nimi by měl být prohlubován pečující osobou. Ta musí zaručit řádnou péči o dítě a bydlení na území České republiky. Pokud je to v zájmu dítěte, má přednost se stát pečující osobou osoba dítěti blízká nebo příbuzná. Rodiče mají vůči dítěti stále vyživovací povinnost, kterou může pečující osoba vymáhat (MPSV, 2023).

Podobné prvky má i pěstounská péče. Pokud soud neurčí jinak, mají rodiče vůči dítěti běžná práva a povinnosti a mohou se s ním stýkat. Nicméně pokud má pěstoun pocit, že některá rozhodnutí rodičů nejsou v nejlepším zájmu dítěte, může se obrátit na soud. Pěstoun by měl ručit za řádnou péči a výchovu, má přiměřená práva a povinnosti rodičů, rozhoduje o běžných záležitostech dítěte, spravuje jeho jmění, je povinný informovat rodiče o podstatných záležitostech dítěte. Vzhledem k tomu, že pěstouni už jsou v podstatě profesionální pečující, týká se jich hned několik práv a povinností, například právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci, nebo povinnost dále se vzdělávat v rozsahu 24 hodin za rok. Pěstounskou péčí dělíme na zprostředkovanou (krajský úřad vybere dítěti nejvhodnější osobu k pěstounství ze seznamu proškolených pěstounů) a nezprostředkovanou (v případě pěstounství v krizové situaci zajištěné dítěti příbuznou nebo blízkou osobou). Pěstounům za jejich péči náleží buďto odměna pěstouna nebo dávka při pěstounské péči (MPSV, 2023).

Dále je možné dítě svěřit do pěstounské péče na přechodnou dobu. Přechodná doba činí maximálně jeden rok po dobu, kdy rodiče nemohou zajistit výchovu dítěte ze závažných důvodů. A po jejímž uplynutí může být ze strany rodiče podán nebo odvolán souhlas k osvojení

dítěte. Nebo na dobu, po které je pravomocné rozhodnutí soudu, že souhlas rodičů k osvojení není potřebný. Dítě lze v některých případech do této péče na přechodnou dobu svěřit opětovně (MPSV, 2023).

K poručenství s osobní péčí se přistupuje v případech, kdy dítě osiří, oba rodiče jsou zbaveni rodičovské odpovědnosti, jejich rodičovská odpovědnost byla pozastavena nebo omezena, či se jedná o dítě nezletilých rodičů. Poručník má všechna rodičovská práva a povinnosti kromě povinnosti vyživovací a v případě osobní péče má právo na dávky pěstounské péče. Do role poručíka je vybírána osoba na základě doporučení rodičů, pokud je to v zájmu dítěte a podléhá pravidelnému dozoru soudu (MPSV, 2023).

Poslední formou náhradní rodinné péče je osvojení neboli adopce, které se budeme věnovat v nadcházející, samostatné kapitole.

4.1. Adopce

Osvojení, obecně známé pod pojmem adopce, je pravděpodobně nejznámějším způsobem náhradní rodinné péče. Mezi osvojencem, osvojitelem a jeho rodinou vznikají právní rodičovské a příbuzenské vztahy. Vztahy s původní rodinou osvojence zanikají, osvojitelé se zapíší do matriky na místo rodičů, ale přesto mají povinnost dítě informovat nejpozději do zahájení školní docházky, že je osvojené. Osvojitelé nečerpají žádné zvláštní dávky a mají samozřejmě vůči dítěti vyživovací povinnost. Měli by být zletilí, způsobilí k výchově dítěte svou osobností, způsobem života i pohnutkami k adopci a v neposlední řadě by měli být v takovém zdravotním stavu, který nebude ovlivňovat péči o dítě a jeho výchovu ve velké míře (MPSV, 2023).

S adopcí by měl pochopitelně souhlasit osvojitel a jeho případný manžel nebo manželka, ale i rodiče osvojovaného dítěte nebo dítě samo, pokud je starší dvanácti let. Pokud je mladší nebo tomu tak určí soud, za dítě rozhoduje jeho opatrovník (obvykle OSPOD). Pokud rodiče, kteří jsou zákonnými zástupci osvojovaného dítěte, očividně nemají o dítě zájem, není potřeba jejich souhlas s adopcí. O úplném, nezrušitelném osvojení se zpravidla soudně rozhoduje po půl roce soužití dítěte s novými rodiči, kdy probíhá kontrola orgánu sociálně právní ochrany dětí, zda nová rodina dobře funguje (MPSV, 2023).

5. Orgán sociálně právní ochrany dětí

Jednou z nejdůležitějších právních norem v ochraně dětí a zároveň hlavním předpisem pro sociální pracovníky OSPOD je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Na základě tohoto zákona je prostřednictvím obcí, obecních a krajských úřadů vytvořena síť pokrývající území celé České republiky, která zajišťuje dobrý institucionální výkon sociálně-právní ochrany dětí. Hlavní poslání sociálně právní ochrany dětí, ať už je vykonávána jakýmkoli orgánem, je ze zákona č. 359/1999 Sb.: *„zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.“*

Orgány se dle výše zmíněného zákona zaměřují na děti, které osiřely, jejichž rodiče neplní povinnosti pro ně plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo nevykonávají či zneužívají práva, které z rodičovské odpovědnosti plynou. Děti svěřené do výchovy jiné osoby v případě, že tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřením dítěte. Děti zanedbávající školní docházku, požívající alkohol či návykové látky, ohrožené závislostí, živící se prostitucí, páchající trestné činy nebo přestupky. Dále se orgány zaměřují na děti, které utíkají z domova. Taktéž na děti, na kterých byl spáchán některý z trestných činů, které ohrožují život, zdraví, svobodu, lidskou důstojnost dětí, mravní vývoj nebo jmění, nebo existuje podezření ze spáchání takového činu. Děti opakovaně umístované do výchovných zařízení nebo v případě, že jejich pobyt v těchto zařízeních přesáhl půl roku. Děti ohrožované násilím. A v neposlední řadě děti, které jsou žadateli o azyl, o udělení mezinárodní ochrany, čerpají doplňkovou ochranu nebo jsou na území ČR bez doprovodu zákonného zástupce (zákon č. 359/1999 Sb.).

OSPOD má mezi sociálními pracovníky pověst poměrně náročného a stresujícího zaměstnání a je s ním spojována vysoká fluktuace pracovníků na poměry sociálních služeb.

5.1. Činnost

Obecné cíle sociálně-právní ochrany dětí byly představeny v předchozí kapitole. Nyní je důležité si osvětlit, jakými činnostmi jsou výše zmíněné cíle dosahovány. Podle zákona č. 359/1999 Sb. orgány zajišťují tyto služby: preventivní a poradenskou činnost, opatření na ochranu dětí, svěřením dítěte do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte,

zprostředkování osvojení a pěstounské péči, pěstounskou péči na přechodnou dobu, ústavní výchovu a ochrannou výchovu, péči o děti vyžadující zvýšenou pozornost, sociálně-právní ochranu ve vztahu k cizinci, sociálně-právní ochranu ve zvláštních případech a komisi pro sociálně-právní ochranu dětí a poradní sbory (zákon č. 359/1999 Sb.).

Přestože jsou všechny tyto služby velmi důležité, dopodrobna budou dále rozebrány pouze ty služby, které jsou stěžejní pro téma práce – tedy služby zprostředkování osvojení a pěstounské péče.

5.1.1 Zprostředkování osvojení a pěstounské péče

Tato služba se podle zákona č. 359/1999 Sb. skládá z vyhledávání dětí, kterým je nutné zařídit náhradní rodinnou péči, vyhledávání potenciálních vhodných osvojitelů či pěstounů a z jejich odborné přípravy, finálního výběru konkrétního osvojitele/pěstouna pro konkrétní dítě a zprostředkování jejich seznámení.

Krajské úřady, které mají zprostředkování osvojení a pěstounské péče na starosti, vedou evidenci dětí a evidenci žadatelů, díky které mohou pracovníci hledat vždy to nejvhodnější spojení mezi žadatelem a dítětem. K takovému nejvhodnějšímu spojení dochází na základě odborného posouzení dítěte i žadatelů, individuálního plánu na ochranu dítěte a k jeho plnění na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny. Úřad má právo na vyřazování žadatelů i dětí ze své evidence, pokud má k tomu důvod (zákon č. 359/1999 Sb.).

Samotný proces této služby vypadá tak, že obecní úřad obce s rozšířenou působností (podle místa bydliště) zaregistruje dítě vhodné pro náhradní rodinnou péči a vypracuje individuální plán na ochranu dítěte, zdravotní posudky, sociální šetření a zkompletovanou dokumentaci odesílá krajskému úřadu. Na druhé straně žadatelé podle svého místa bydliště podají na obecní úřad obce s rozšířenou působností žádost o zprostředkování náhradní rodinné péče a po provedení sociálního šetření je jejich zkompletovaná dokumentace taktéž odeslána krajskému úřadu. U dítěte krajský úřad posoudí a doplní podklady a u žadatelů je prováděno posouzení z psychologického a lékařského hlediska a následně příprava žadatelů. Po nalezení vhodného spojení krajský úřad zprostředkuje kontakt dítěte s rodinou a pokud vše vypadá nadějně, proběhne po podání návrhu žadatele opatrovnícký soud, OSPOD podává soudu návrh o předběžné úpravě či svěřením do péče. Po tomto psychicky i časově náročném procesu vzniká nová rodina (Adopce.com, 2023).

5.2. Sociální pracovník

Je nutné se velmi stručně pozastavit i nad samotnými sociálními pracovníky. Pro ně platí zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, podle kterého musí sociální pracovníci splňovat příslušné vzdělání. Konkrétně jde o vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání, jež splňuje akreditaci podle speciálního právního předpisu a týká se sociální problematiky (v úvahu připadají obory jako sociální práce, sociální pedagogika, sociální patologie, sociálně právní činnost a další) (zákon č. 108/2006 Sb.). Kromě OSPOD mají sociální pracovníci poměrně široké pole působnosti a jsou nepostradatelnou součástí fungující společnosti. Nehledě na vzdělání by ale sociální pracovníci měli mít i určité “soft skills”, které jsou velmi důležité pro kvalitní výkon sociální práce. Bavíme se například o perfektních komunikačních dovednostech, empatii, asertivitě, teamworku, kritickém myšlení, odolnosti vůči stresu a dalších dovednostech, které ze sociálních pracovníků dělají profesionály na úrovni a umožňují jim dobře vykonávat svou práci.

5.2.1 Etický kodex sociálního pracovníka

Etický kodex je jeden z atributů, kterým by se sociální pracovník měl řídit a jeho hlavním posláním je zajistit, aby nebyla zneužívána moc a privilegia (Matoušek, 2003). Felix Biestek (in Matoušek, 2003) zformulovat sedm etických principů: 1. individualizace, 2. vyjadřování pocitů, 3. empatie, 4. akceptace, 5. nehodnotící postoj, 6. sebeurčení a 7. diskrétnost. Různé verze etických kodexů jsou vydávány profesními asociacemi po světě. Etické kodexy jsou organizacemi podporovány proto, že slouží jako inspirace pracovníkům, regulují profesní chování a chrání před zneužíváním moci. Podle nich by se měl posuzovat standard kvality hodnot a případně posuzovat stížnosti. V neposlední řadě by měly udržovat identitu profese a zdůrazňovat její status ve společnosti (Matoušek, 2003).

Samotný etický kodex stojí na hodnotách lidských práv, jedinečnosti člověka (to je v kontextu adopce dětí homopáry nejdůležitější), klientově potřebě seberealizace, vedení pracovníkem k vlastní odpovědnosti, zapojování klienta do řešení jeho problémů (Společnost sociálních pracovníků in Matoušek, 2003).

5.3. Faktory určující dobrého kandidáta na adoptivního rodiče

Přestože česká společnost není příliš homofobní, je nutné vytvořit určitý apel na zákonodárce kvůli tomu, že kritéria na adoptivní rodiče nejsou v rozporu s homosexualitou, ale ani tak adopce homopáry není možná. Ministerstvo práce a sociálních věcí má veřejně dostupný dokument, který osvětluje cíle psychologického vyšetření žadatelů o adopci. Podle dokumentu jsou naprosto stěžejní dvě základní otázky: 1. Do jaké míry jsou žadatelé způsobilí pro určitou formu náhradní rodinné péče, 2. Do jaké míry jsou žadatelé aktuálně připraveni k převzetí dítěte do péče z hlediska svých vědomostí a výchovných předpokladů⁸ (MPSV, 2009).

Aby mohla být zodpovězena první otázka, zkoumá se charakteristika osobnosti, psychický stav, výchovné zkušenosti a schopnosti, stabilita partnerského vztahu a kvalita rodinného prostředí. U druhé otázky se zase posuzování zaměřuje na představu žadatelů o dítěti a jejich požadavky a nároky na něj, jaká je jejich schopnost tolerance a jak velkou odlišnost dítěte od jejich představy by byli schopni snést, posuzuje se jejich motivace k podání žádosti o adopci, jejich materiální podmínky a zdravotní stav (MPSV, 2009). V první části dokumentu tedy nelze najít nic, co by kontrastovalo s homosexualitou. Ta nijak nesnižuje osobnost jedince, jeho schopnosti a zkušenosti s výchovou dětí či schopnost tolerance atd.

Dále, a to už je pro tuto práci zajímavější, metodika nabízí výčet prvků, které by mohly být v případě budoucího rodičovství rizikové. Věk a zdravotní stav jsou první dvě základní kritéria. Rizikové jsou například psychické poruchy, léčba závislosti, tělesná onemocnění nebo právní důsledky zdravotního stavu. Třetí kritérium se zabývá institutem manželství/partnerství. Jako rizikové hodnotí absence vztahu, opakované rozchody a pauzy v něm, doba soužití kratší než 3 roky, nestabilitu vztahu či jevy, které by mohly indikovat vztahovou krizi. Vztah a chování k dětem jsou čtvrtým kritériem. Za páté jsou na řadě osobnostní kritéria. Nezvykle vysoké či nízké cíle a očekávání od dítěte, pochybná motivace k adopci, rizikové sociální chování, velmi nízký intelekt a i jisté faktory sexuální orientace by měly být považovány za rizikové. Šesté kritérium popisuje rizikové hmotné a sociální podmínky, mezi které řadí nízký příjem, nevyhovující bydlení, konfliktní soužití s jinými osobami v domácnosti a nepřijetí dítěte ze strany ostatních členů rodiny. Na závěr jako sedmá jsou shrnuta občanská kritéria. Riziko představují trestní činnost žadatelů, špatný životní styl a morálka a členství v žadatelů v rizikové skupině (MPSV, 2009).

Pokud tedy pomineme zmíněná rizika sexuální orientace, která jsou naprosto relevantní (protože se jedná o velmi extrémní postoje v rámci orientace a mohly by dítě skutečně ovlivnit negativně), nelze jednoznačně říct, že by systém homosexuály vylučoval jako vhodné kandidáty na adoptivní rodiče. Znevýhodnění ale může spočívat právě ve faktu, že homosexuální žadatel bude jedinec, ne pár, tudíž už dopředu je v nerovnoprávné pozici, přestože může mít velmi kvalitní a fungující vztah. Dalo by se tedy říct, vzhledem k tomu, že možnost adopce homosexuálním párem se řeší již řadu let a uspokojivé řešení je v nedohlednu, že je to způsob, jak homosexuály systematicky znevýhodňovat, aniž bychom vyloženě porušovali jejich práva. Toto je samozřejmě velmi extrémní a odvážná myšlenka, ale není to nereálný výklad současné legislativy.

Empirická část

Tato práce je koncipována jako pilotní výzkum, tzn. že kvantitativní šetření bylo provedené na zlomku z celkové cílové populace. Jako odrazový můstek pro práci a pro formování hypotéz posloužil výzkum Takácsové, Szalmaové a Bartuse z roku 2016, který nese název *Social Attitudes Toward Adoption by Same-Sex Couples in Europe*, česky Společenské postoje k adopci páry stejného pohlaví v Evropě. Na základě toho se rozvinul koncept testování, jak je tato problematika vnímaná ve sféře sociální práce.

6.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo prozkoumat oblast názorů na adopci dětí stejnopohlavními páry u dvou skupin, které jsou/budou v této problematice klíčovými osobami – tedy názory pracovníků OSPOD a studentů sociální práce. Cílem bylo zjistit, zda má profese sociálního pracovníka na toleranci k homoparentalitě vliv, zda se názory na ni mezi dvěma skupinami respondentů liší, případně jak. U pracovníků se výzkum dotknul taky měnící se tolerance k homoparentalitě při poznání dysfunkčních rodin. Výzkum se snažil při šetření poukázat na paradox možné adopce dítěte homosexuálním jedincem, ale ne párem.

6.2. Metodologie výzkumu

Jak bylo již zmíněno, jedná se o pilotní výzkum, který využívá statistickou metodu k hodnocení dat kvantitativního charakteru (Reichel, 2009). Výzkum řeší problematikou praktického významu, z toho důvodu se jedná o výzkum aplikovaný (Reichel, 2009). Vzhledem k pilotní povaze práce nebyl počet respondentů tak vysoký, ale přesto bylo možné na takovém vzorku provést průkaznou aplikaci kvantitativních metod šetření.

Prvotní šetření mělo za cíl zjistit potřebné informace o cílové populaci, tzn. kolik je v ČR pracovníků OSPOD a kolik studentů sociální práce. U studentů byla kritéria nastavena následovně: student bakalářského programu, prezenční i kombinované formy studia na státních univerzitách. Některé univerzity takové počty uvádějí na svých stránkách např. ve výročních zprávách, ale takových případů bylo málo a také byly nejnovější výroční zprávy z roku 2021,

takže byla vyvinuta snaha o získání aktuálnějších informací. Byla proto kontaktována studijní oddělení všech univerzit v ČR, které nabízí studijní program sociální práce, s žádostí o poskytnutí počtu právě studujících. Některé univerzity odkazovaly zpět na výroční zprávy a aktuálnější data neposkytly, jiné univerzity bez problému a obratem poskytly počty studentů. Pár univerzit se doptávalo na detailnější informace o výzkumu a na základě toho informace poskytly, několik univerzit ze studijního oddělení odkázalo na někoho výše postaveného (např. na proděkany), kdo informace poskytl. Pouze jedna z dvanácti dotazovaných univerzit počet studentů neposkytla. Je nutné napsat, že tento způsob šetření nebyl jednoduchý. Komunikace se studijními odděleními byla v některých případech časově náročná a velmi často nepříjemná. V několika případech bylo třeba se s prosbou vícekrát připomenout.

Co se týká pracovníků OSPOD, nejlepší řešení, jak zjistit cílovou populaci, bylo vybrat údaje z dokumentu „*Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2021*“, kterou vydalo MPSV (2022). Podle tohoto dokumentu byli z pracovníků OSPOD ve všech krajích vybráni ti, kteří mají na starost agendu náhradní rodinné péče.

Na základě těchto dvou šetření vznikly údaje o cílové populaci respondentů.

1. tabulka – cílová populace respondentů

Univerzita - fakulta	počet studentů	kraj	počet pracovníků (NRP)
UK - HTF	219	Praha	36
UK - FF	92	Středočeský	62
MUNI - FSS	92	Jihočeský	33
ZCU - FF	96	Plzeňský	30
TUL - FPHP	neposkytli data	Karlovarský	23
UJEP - FSE	411	Ústecký	43
UPOL - FF	74	Liberecký	22
UPOL - CMTF	432	Královéhradecký	24
JU - ZSF	183	Pardubický	33
JU - TF	149	Vysočina	19
OSU - FSS	375	Jihomoravský	41
UHK - FF	289	Olomoucký	32
CELKEM	2412	Zlínský	29
		Moravskoslezský	71
		CELKEM	498

Zdroj: vlastní

Ve chvíli, kdy byla známa cílová populace respondentů, nastalo rozhodování, jaká část z ní bude vybrána pro tento pilotní výzkum. Jedním ze způsobů, jak by se toto testování části vzorku dalo provést, by byl náhodný výběr předem určeného počtu respondentů z celku. Nicméně dostat se s dotazníky k takto vybranému vzorku se jevilo jako nereálné, a to zejména díky předpokládané neochotě studijních oddělení dotazník šířit mezi studenty podle zvoleného klíče. Vybrány proto byly následující strategie výběr respondentů.

Z obou dvou skupin respondentů jich bylo osloveno 7,2 % z celkové populace, byl tedy použit záměrný, nepravděpodobnostní výběr (Reichel, 2009). Toto specifické číslo bylo zvoleno z prostého důvodu – počet pracovníků v Praze je 7,2 % z celkové populace pracovníků. Osloveni byli tedy všichni pracovníci OSPOD, kteří mají na starosti agendu NRP v Praze – tedy 36 respondentů z řad pracovníků na úřadech městských částí Prahy. Na druhé straně bylo osloveno 173 studentů oboru sociální práce z Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy (taktéž v Praze). Studenti z HTF byli vybráni především z výše zmíněných předpokládaných trablí při šíření dat. Studijní oddělení HTF se v tomto ohledu jevilo jako velmi vstřícné.

Pro obě skupiny byl připraven standardizovaný dotazník s uzavřenými otázkami, takže technikou sběru dat bylo dotazníkové šetření (Reichel, 2009). Otázky byly stejného významu, jen drobně formulačně upraveny pro danou skupinu. Tento dotazník byl vytvořený autorkou práce a sbíral data přes službu Google Forms. Všem respondentům byl zaslán odkaz skrze email. Pracovníkům byly dotazníky zaslány na emailové adresy jednotlivě po zjištění kontaktních údajů, studentům rozeslalo dotazník studijní oddělení hromadně na jejich emailové adresy.

Dotazník pro obě dvě skupiny měl pouhých 6 otázek. Takto nízký počet otázek měl zvýšit zájem u respondentů účastnit se šetření (především u pracovníků, kteří jsou časově více vytíženi). U obou skupin byly první tři otázky identifikačního charakteru (pohlaví, věk, délka praxe na OSPOD / navštěvovaný ročník studia). Zbývající tři otázky již byly zaměřené na názory respondentů na adopci homopáry.

Odpovědi byly zaznamenávány do Google Forms, které rovnou shromažďují data. Odsud byla data vyexportována do aplikace Microsoft Excel 2019, která nabízí lepší možnosti práce s čísly a vytváření grafů. Nejdříve byly analyzovány četnosti podle otázek, následně byla data vložena do kontingenčních tabulek, díky kterým byly sledovány spojitosti v odpovědích. Nakonec se na datech provedl statistický test pro potvrzení hypotéz.

6.3. Charakteristika zkoumaného vzorku

Mnoho faktů o respondentech bylo již zmíněno. Dotazováni byli studenti HTF UK, navštěvující všechny ročníky bakalářského studia oboru Sociální a charitativní práce. Z pracovníků byli vybráni ti, kteří obstarávají agendu NRP ve všech správních obvodech města Prahy. Zákon č. 108/2006 Sb. Umožňuje vykonávat práci sociálního pracovníka s vyšším odborným či vysokoškolským vzděláním daného směru, tudíž všichni respondenti pracovníci toto vzdělání museli mít, proto dotazník nejvyšší dosažené vzdělání nezjišťoval. Stejně tak u studentů bylo jasné, že všichni musí mít nejméně maturitu a plánují mít i vysokoškolské vzdělání. O zkoumaném vzorku bylo známo poměrně dost informací, což nám usnadnilo šetření v identifikační části.

6.4. Hlavní výzkumná otázka a hypotézy

Jak vyplývá z předchozího textu, hlavní výzkumná otázka zní: *jak se mění názor na adopci dětí stejnopohlavními páry během přípravy na budoucí povolání sociálního pracovníka a během jeho profesního působení?*

V úvodu zmíněný výzkum *Social Attitudes Toward Adoption by Same-Sex Couples in Europe* posloužil jako základní informační východisko této práce a na jeho základě byly formulovány hypotézy. Tento výzkum maďarsko-švýcarského týmu vědců zkoumal názory na adopci stejnopohlavními páry napříč státy Evropy. Ze studie vyplývá, že k těmto adopcím byli vstřícnější ženy, mladší lidé a bezdětní lidé. A v návaznosti na tyto výsledky práce zkoumá, zda toto platí i v profesi sociální práce. Větší tolerance žen by nepřinesla příliš zajímavé výsledky na poli sociálních pracovníků a studentů tohoto oboru, jelikož je to spíše ženská profese (Matoušek, 2003) a výzkumu se zúčastnilo podstatně více žen než mužů. Nicméně lze navázat na toleranci u mladších a bezdětných lidí, protože je možné předpokládat, že studenti jsou spíše mladší a bezdětní. Proto byly zformulovány tyto hypotézy nulové hypotézy, které by měly představovat neutrální tvrzení. K nim zformulované alternativní hypotézy naopak představují to, co výzkum testuje:

Hypotéza 0₁: studenti sociální práce jsou adopci dětí stejnopohlavními páry nakloněni stejně jako pracovníci OSPOD

Hypotéza A₁: studenti sociální práce jsou adopci dětí stejnopohlavními páry nakloněni více než pracovníci OSPOD

Hypotéza B₁: studenti sociální práce jsou adopci dětí stejnopohlavními páry nakloněni méně než pracovníci OSPOD

Hypotéza 0₂: mladší pracovníci OSPOD jsou adopci dětí stejnopohlavními páry nakloněni více stejně jako jejich starší kolegové

Hypotéza A₂: mladší pracovníci OSPOD jsou adopci dětí stejnopohlavními páry nakloněni více než jejich starší kolegové

A na základě literatury, která hovoří o možném zvýšení tolerance za určitých podmínek (např. The Social Psychology of Tolerance od autora Verkuytena, 2022), lze uvažovat o zvýšení tolerance k homosexuálním rodinám po profesním poznání dysfunkčních rodin. Proto byla stanovena ještě tato hypotéza:

Hypotéza 0₃: profesní poznání dysfunkčních rodin nemá vliv na zvýšení tolerance sociálních pracovníků vůči homosexuálním rodinám

Hypotéza A₃: profesní poznání dysfunkčních rodin vede pracovníky k větší toleranci vůči homosexuálním rodinám

6.5. Limity výzkumu

Je nutné objektivně zhodnotit, že výzkum má hned několik limitů. Jak bylo již výše zmíněno, práce je koncipována jako pilotní výzkum, tudíž byl použit jen procentuální zlomek cílové populace. Nicméně i to může být určitým limitem výzkumu, jelikož šetření jak mezi studenty, tak pracovníky bylo provedeno pouze v Praze (i když je třeba si uvědomit, že ne všichni studující v Praze jsou také její obyvatelé, u pracovníků se to dá předpokládat). Je obecně známo, že názory lidí žijících v Praze se liší od zbytku ČR (např. z výsledků voleb), takže lze předpokládat, že pokud by byl výzkum proveden např. v Ústeckém kraji, výsledky by se lišily. S tím, že byl výzkum pilotní a byla do něj zapojena jen část cílové populace se pojí i fakt, že respondentů z řad pracovníků nebylo velké množství. Z jejich počtu se dají vyvozovat závěry, ale pokud by jich bylo více, závěry by se vyvozovaly s větší jistotou. Tento problém by vyřešilo oslovení více respondentů, ale v tom případě by byl zase nepoměr v procentech oslovených z cílové populace.

Otázky v dotaznících byly cíleně formulovány jako poměrně přímé a možnosti odpovědí na ně byly omezené. Tato strategie byla předem zvolena z důvodu co nejprůkaznějších výsledků. Nicméně to vedlo k tomu, že někteří respondenti měli problém vybrat si z mála odpovědí a proto dotazník nakonec nevyplnili. U respondentů z řad studentů to nevadilo, protože jich bylo dotazováno větší množství. U pracovníků to bylo o něco horší, ale naštěstí to nezpůsobilo neprůkaznost výsledků.

6.6. Analýza dat a výsledky

Kolik bylo osloveno respondentů a jak byli dotazováni bylo již popsáno. Proto je důležité se nyní zaměřit na návratnost dotazníků. Ta byla u skupiny studentů 71 % a u skupiny pracovníků OSPOD 52 %. Přesněji počty rozebírá následující tabulka.

2. tabulka – návratnost

skupina	počet dotázaných	počet odpovědí	procenta návratnosti
studenti	173	123	71%
pracovníci	36	19	52%

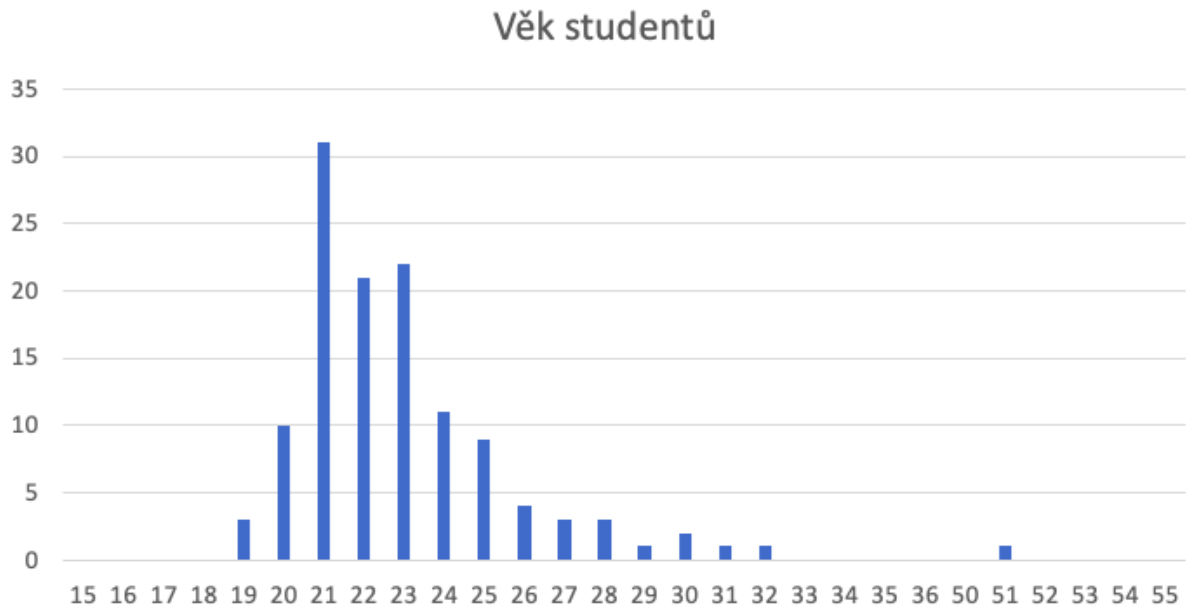
Zdroj: vlastní

Studenti byli o dost početnější skupina a i návratnost u nich byla podstatně větší, což se dalo předpokládat. Oproti tomu malá skupina pracovníků obstarávajících agendu náhradní rodinné péče na území Prahy, u které byla očekávána malá návratnost, takže 52 % odpovědí bylo příjemné překvapení, které přineslo taková data, se kterými už se dá pracovat.

Na základě dat vyhodnocených v Microsoft Excel byla data jednotlivě analyzována podle otázek. Relativní četnost (n), tedy procenta, která jsou uváděna v grafech, se zaokrouhlovala na celá čísla kvůli zjednodušení.

6.6.1. Popis cílové skupiny respondentů

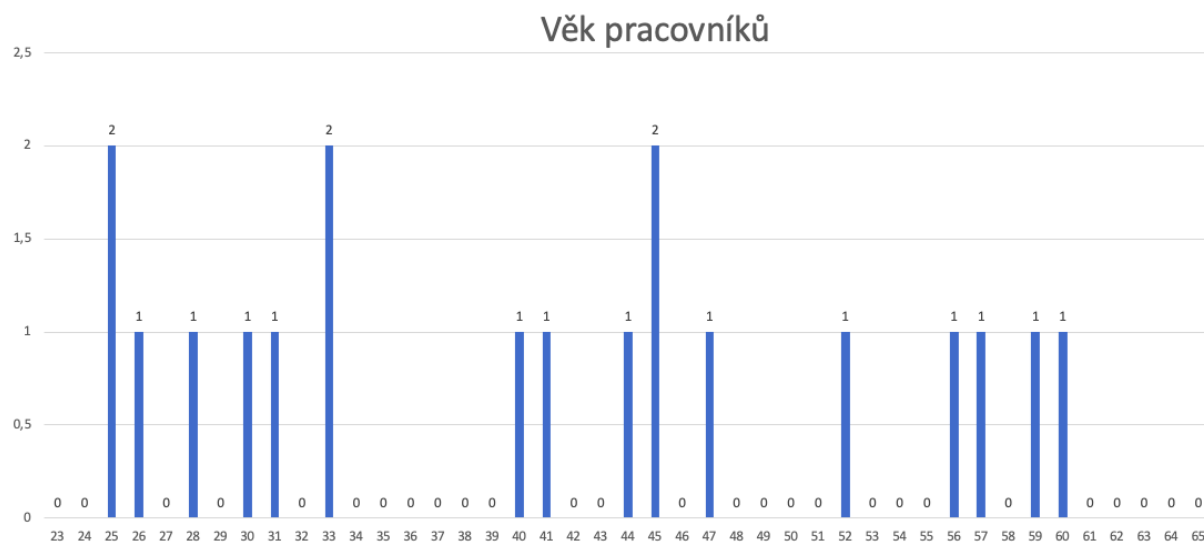
3. graf – věk studentů

Zdroj: vlastní

U skupiny studentů bylo nejdůležitější zjistit průměrný věk. Ten je 23 let. Bylo důležité, aby průměrný věk studentů byl spíš nižší než vyšší, aby stanovené hypotézy dávaly smysl. Nejvíce studentů je mezi 21–23 lety. Tyto výsledky odpovídají věku, kdy je obvykle bakalářský program studován.

4. graf – věk pracovníků

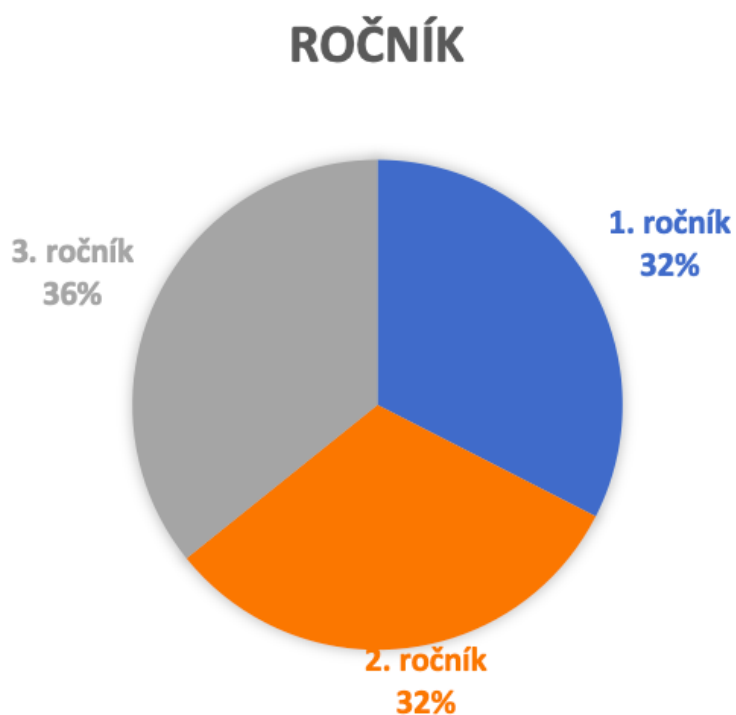

Zdroj: vlastní

Věk sociálních pracovníků byl téměř přes celou věkovou škálu pracujících lidí. Pokud by se pracovníci rozdělili do dvou skupin – mladší 22–43 let (nejdříve ve 22 letech se člověk může stát sociálním pracovníkem) a starší 44–65 let (65 let je důchodový věk) – velmi lehce by převažovali mladší pracovníci (10) nad staršími (9), ale skupiny jsou spíše vyrovnané.

Věk ani navštěvovaný ročník/délku praxe na OSPODu, které jsou porovnány níže, není nutné srovnávat, tyto informace byly důležité samostatně. U věku bylo stěžejní, aby studenti byli průměrně mladší než pracovníci, což se potvrdilo (průměrný věk studentů 23 let, průměrný věk pracovníků 41 let).

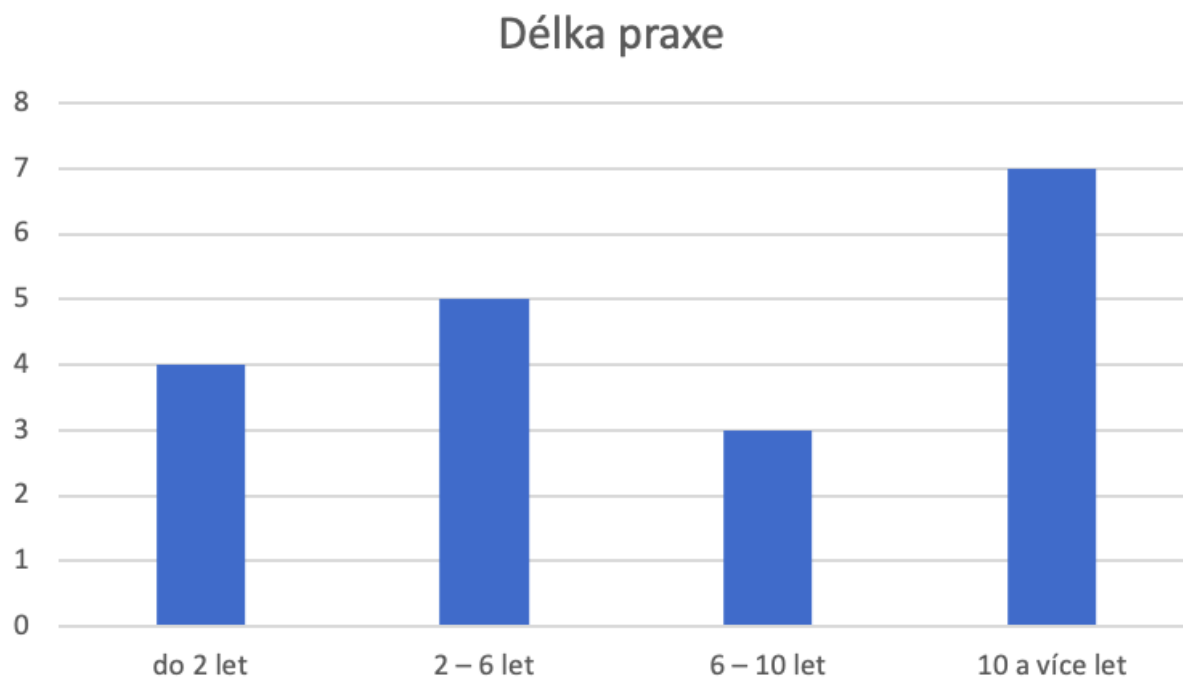
5. graf – ročník

Zdroj: vlastní

Poměr počtu respondentů z každého ročníku byl vyrovnaný. Nejvíce respondentů bylo z 3. ročníku – absolutní četnost 44 studentů. U 1. a 2. ročníku byla relativní četnost stejná – 32 %, ale absolutní četnost je od sebe dělila o jednoho studenta – 1. ročník 40, 2. ročník 39. Takto vyrovnaný stav zajišťoval spolehlivost výsledků.

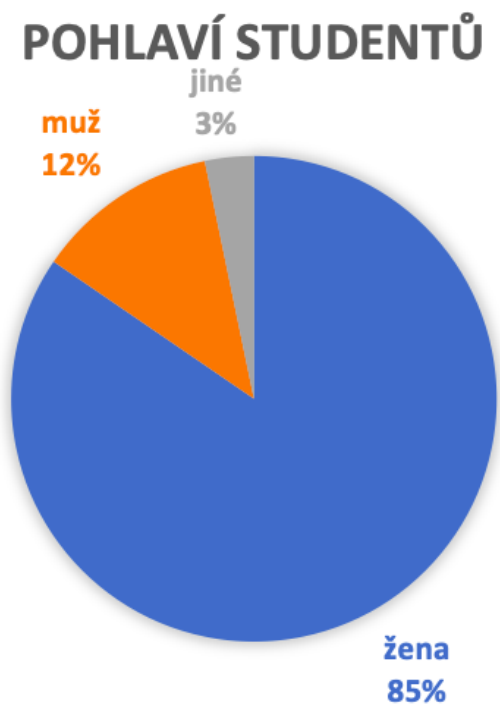
6. graf – délka praxe

Zdroj: vlastní

Na rozdíl od studentů, u kterých se zjišťoval ročník studia, se u pracovníků zjišťovala délka praxe. Ta byla rozdělena do čtyř bloků. Praxe na OSPODu do 2 let byla brána jako pracovníci začátečníci, absolutní četnost 4, relativní 21 %. Praxe 2–6 let, již zkušení pracovníci, absolutní četnost zde byla 5, relativní 26 %. V bloku 6–10 let, který byl pracovníky zastoupen nejméně, se absolutní četnost dostala na 3, relativní na 16 %. U praxe 10 a více let, což byli ti nejzkušenější pracovníci a tato délka praxe byla v dotazníku také vybrána nejvíce krát, se absolutní četnost vyšplhala na 7 a relativní na 37 %.

7. graf – pohlaví studentů

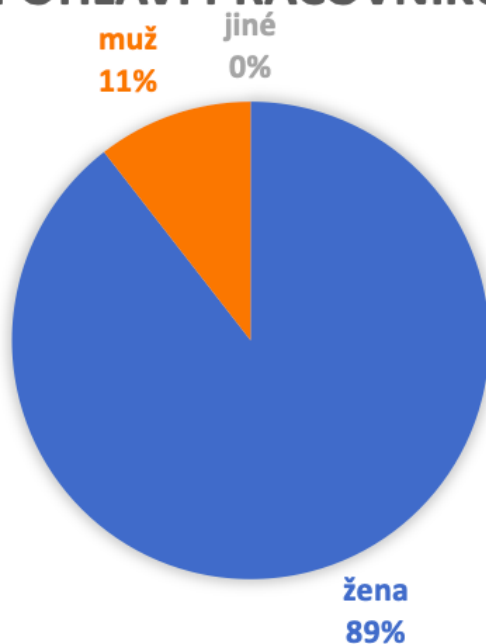
Zdroj: vlastní

Jak se předpokládalo, ženy tvořily většinu respondentů. Absolutní četnost 104 žen je skutečně většina ze 123 vyplněných dotazníků. Muži tvořili o dost menší část – absolutní četnost 15. Nejméně bylo respondentů, kteří se identifikují jako jiné pohlaví (na specifika se výzkum neptal, protože to pro něj nebylo podstatné). Absolutní četnost 4 nicméně dokazuje, mělo smysl tuto variantu pohlaví zařadit do odpovědí.

8. graf – pohlaví pracovníků

POHLAVÍ PRACOVNÍKŮ

Zdroj: vlastní

Pohlaví respondentů mezi pracovníky procentuálně téměř totožně jako u studentů, což je skvělé pro pozdější srovnávání dat. V odpovědích tedy dominovaly ženy s 89 % (absolutní četnost 17). Muži byli zastoupeni pouze dvěma jedinci (11 %).

9. tabulka – srovnání pohlaví

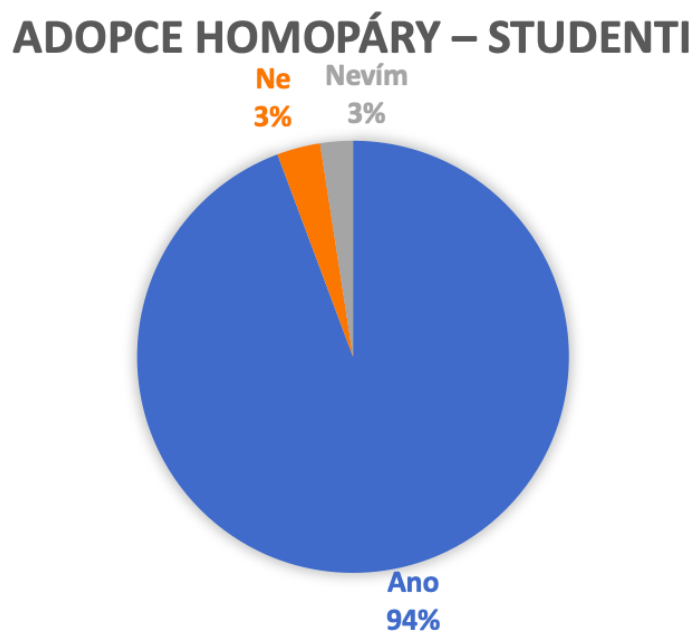
studenti			pracovníci		
žena	muž	jiné	žena	muž	jiné
85%	12%	3%	89%	11%	0%

Zdroj: vlastní

Pokud se srovná procentuální poměr (poměr absolutní četnosti nelze srovnávat kvůli rozdílnému počtu respondentů ve skupinách) pohlaví v obou skupinách, výsledky jsou velmi podobné. Kromě 3 % jiného pohlaví u studentů jsou odchylky jen malé. To je samozřejmě pozitivní, protože to může přinést větší relevanci celkových výsledků práce.

6.6.2. Rozbor názoru na adopci homosexuálními páry

10. graf – adopce homopáry (studenti)

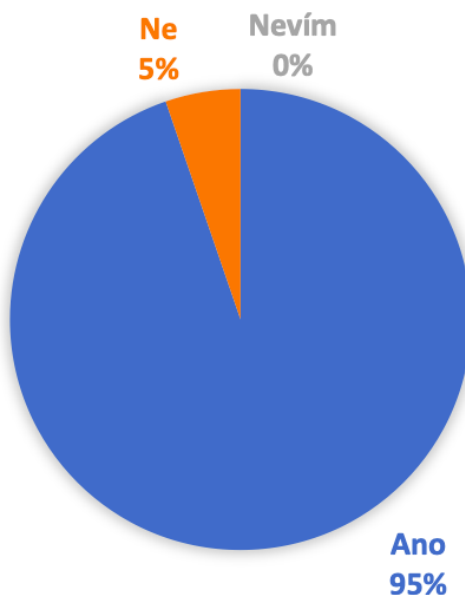
Zdroj: vlastní

První věcná otázka v dotazníku: *Náš právní systém umožňuje adopci dítěte homosexuálním jedincem. Měly by toto právo mít i homosexuální páry?*

Názor na uzákonění adopce homopáry byl téměř jednohlasné „ano“ – 94 % a absolutní četnost 116. Ze 123 respondentů byla pouze absolutní četnost 4 pro odpověď „ne“ a 3 pro odpověď „nevím“, u obou odpovědí relativní četnost 3 %. Věk studentů, kteří nejsou pro uzákonění adopce dětí homopáry byl 22, 24 a 27 let, ze starších studentů, kterým je přes 30 let, tuto možnost nevolil nikdo.

11. graf – adopce homopáry (pracovníci)

ADOPCE HOMOPÁRY – PRACOVNÍCI

Zdroj: vlastní

První věcná otázka v dotazníku: *Náš právní systém umožňuje adopci dítěte homosexuálním jedincem. Měly by toto právo mít i homosexuální páry?*

Kromě jedné odpovědi (absolutní četnost 1, relativní 5 %), která nebyla pro adopci dětí homopáry, se zbytek respondentů pracovníků shodl na odpovědi „ano“ (absolutní četnost 18, relativní 95 %). Tento téměř jednohlasný výsledek je velmi pozitivní.

Aby mohla být zodpovězena jedna z hypotéz, je ještě nutné tyto výsledky propojit s výsledky věku pracovníků.

12. tabulka – pracovníci věk + adopce

Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	Ano
25	25	26	28	30	31	33	33	40	41	44	45	45	47	52	56	57	59	60

Zdroj: vlastní

Odpověď „ne“ zadala pouze jedna 59 let stará pracovnice. Lze tedy přepokládat, že mladší pracovníci jsou k adopci homopáry shovívavější, nicméně aby se to dalo konstatovat s jistotou, bylo by potřeba více odpovědí „ne“.

13. tabulka – srovnání názorů na adopci

studenti			pracovníci		
Adopce homopáry					
pro	proti	nevím	pro	proti	nevím
94%	3%	3%	95%	5%	0%

Zdroj: vlastní

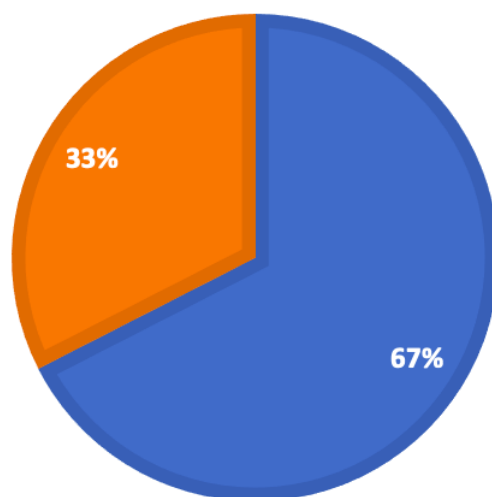
Odpovědi na první věcnou otázku, zda mají homosexuální páry právní nárok na adopci dětí, byly u dvou skupin velmi podobné. Tato otázka byla zároveň pravděpodobně nejdůležitější. Největší rozdíl v odpovědích udělala 3 % odpověď „nevím“, kterou zadali studenti. Je ale důležité konstatovat, že u obou skupin většina respondentů (studenti 94 %, pracovníci 95 %) vyjádřila názor pro uzákonění adopce dětí homosexuálními páry.

6.6.3. Rozbor preference mezi adopcí dítěte homosexuálním párem a heterosexuálním jedincem

14. graf – paradox rozhodování (studenti)

PARADOXNÍ ROZHODOVÁNÍ – STUDENTI

■ Homosexuální pár ■ Heterosexuální jedinec

Zdroj: vlastní

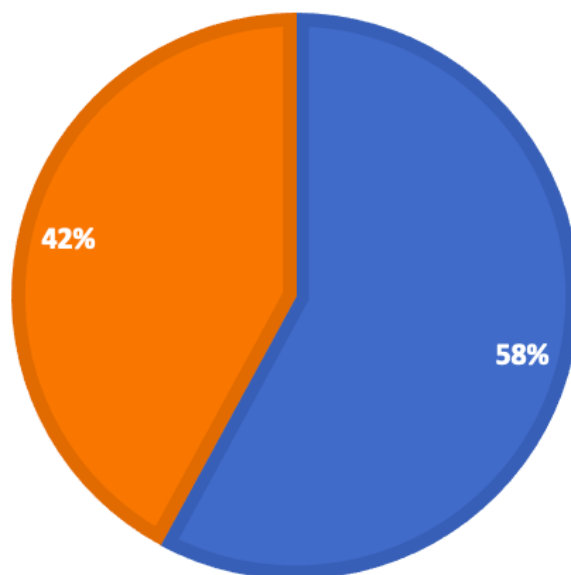
Druhá věcná otázka v dotazníku: *V případě rozhodování o adopci mezi dvěma žadateli byste upřednostnil/a za rodiče homosexuální pár nebo heterosexuálního jedince?*

Tato otázka se snažila upozornit na paradox. Homosexuálové jsou momentálně v nevýhodné pozici, protože pokud si pracovník vybírá mezi heterosexuálním párem a homosexuálním jedincem (protože pár žádat o adopci nemůže), měl by mít pár logicky o dost navrch oproti jedinci nehledě na pohlaví. A tak se v dotazníku vytvořil paradox a role se prohodily. Podstatně větší část studentů byla na straně homosexuálního páru – 67 % a absolutní četnost 83. Druhá skupina, která byla pro heterosexuální jedince, nebyla rozhodně zanedbatelná – 33 % a absolutní četnost 40 respondentů.

15. graf – paradox rozhodování (pracovníci)

PARADOXNÍ ROZHODOVÁNÍ – PRACOVNÍCI

■ Homosexuální pár ■ Heterosexuální jedinec

Zdroj: vlastní

Druhá věcná otázka v dotazníku: *V případě rozhodování o adopci mezi dvěma žadateli byste upřednostnil/a za rodiče homosexuální pár nebo heterosexuálního jedince?*

Stejná otázka jako u studentů byla položena i pracovníkům. Bohužel několik pracovníků na ni nedokázalo odpovědět a proto dotazník nevyplnili (dali zpětnou vazbu skrze email). Odpovědi nebyly naprosto jednoznačné, přesto by více pracovníků dítě svěřilo homosexuálnímu páru (11, 58 %). Heterosexuálnímu jedinci by dalo dítě do péče 8 pracovníků (42 %).

16. tabulka – srovnání paradoxního rozhodování

studenti		pracovníci	
Paradoxní rozhodování			
Hetero jedinec	Homo pár	Hetero jedinec	Homo pár
42%	58%	33%	67%

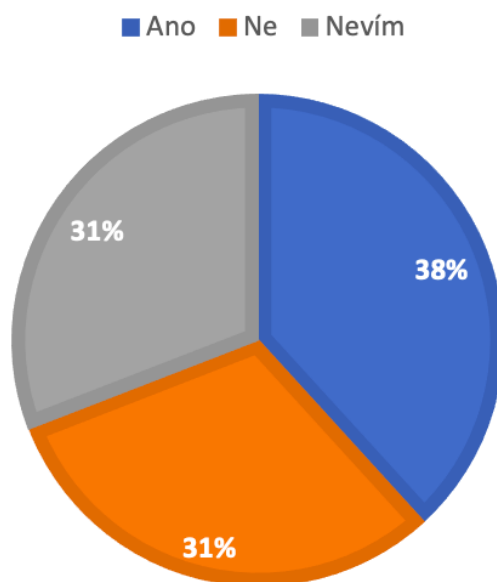
Zdroj: vlastní

U „paradoxního rozhodování“ se odpovědi lišily už o něco více, přesto ne dramaticky. U obou skupina by většina respondentů svěřila dítě do péče homosexuálnímu páru (studenti 58 %, pracovníci 67 %). Ve skupině studentů tento názor převyšoval o 16 %, ve skupině pracovníků dokonce o 34 %. Heterosexuální jedinec by se stal adoptivním rodičem u studentů ze 42 %, u pracovníků ze 33 %, studenti tedy byli heterosexuálům nakloněni více, a to s rozdílem téměř 10 % oproti pracovníkům.

6.6.4. Rozbor názoru na zvýšení tolerance k homoparentalitě na základě poznání dysfunkčních rodin

17. graf – zvýšení tolerance

ZVÝŠENÍ TOLERANCE – STUDENTI

Zdroj: vlastní

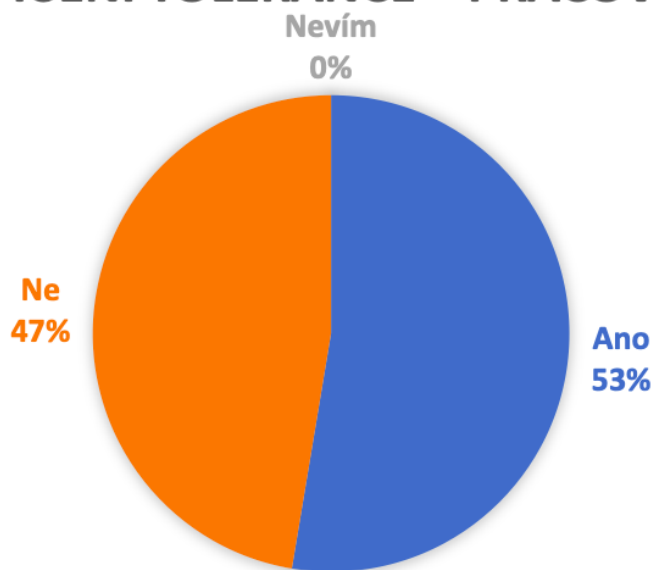
Třetí věcná otázka v dotazníku: *Myslíte si, že když sociální pracovník pracuje s dysfunkčními rodinami, stane se tolerantnější k homosexuálním rodinám?*

Poslední graf zobrazuje odpovědi studentů na možné zvýšení tolerance sociálních pracovníků k homoparentalitě po poznání dysfunkčních rodin. Zde nelze říct, že by některá z možností výrazně převažovala. Opět vybralo 31 % respondentů odpověď „ne“ a „nevím“, u obou odpovědí absolutní četnost 38. Více studentů si myslí, že tolerance pracovníků se zvyšuje – odpovědělo 38 % z nich, s absolutní četností 47 odpovědí.

18. graf – zvýšení tolerance během vlastní praxe

ZVÝŠENÍ TOLERANCE – PRACOVNÍCI

Zdroj: vlastní

Třetí věcná otázka v dotazníku: *Stal/a jste se díky svému profesnímu poznání dysfunkčních rodin tolerantnější k homosexuálním rodinám?*

Výzkum zjišťoval, zda sami pracovníci mají zkušenost se zvýšením své tolerance k homosexuálním rodinám po poznání dysfunkčních rodin během své praxe. Výsledky byly téměř půl na půl, zkušenost se zvýšením tolerance k homoparentalitě má 10 pracovníků (53 %). Opačnou zkušenost má 9 respondentů (47 %).

19. tabulka – srovnání zvýšení tolerance

studenti			pracovníci		
Zvýšení tolerance					
ano	ne	nevím	ano	ne	nevím
38%	31%	31%	53%	47%	0%

Zdroj: vlastní

Výrazně rozdílné odpovědi z dotazníku přináší až poslední otázka týkající se zvyšování tolerance k homoparentalitě. Pracovníci nevolili možnost „nevím“ a převládá názor (53 %), že

poznání dysfunkčních rodin pracovníkům toleranci k homoparentalitě zvyšuje, ale jen s rozdílem 6 % oproti názoru, že nemá vliv. Studenti odpovídali jinak – 31 % z nich bylo nerozhodných nebo odpovídali negativně, pro zvyšování tolerance se vyjádřilo 38 % studentů. Rozdíl mezi kladnou odpovědí převážil u pracovníků o 15 % oproti studentům.

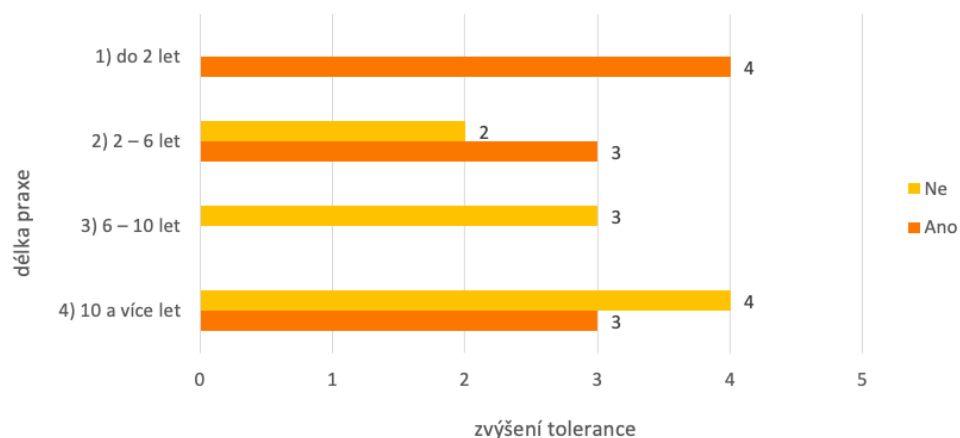
6.6.2. Statistické šetření 2. stupně

Na základě práce s daty v kontingenčních tabulkách bylo vyvozeno několik spojitostí mezi odpověďmi na jednotlivé otázky.

Délka praxe a zvýšení tolerance

Z čistě logického hlediska lze předpokládat, že pokud se má tolerance pracovníků k homosexuálním rodinám zvyšovat na základě poznání dysfunkčních rodin, měli by o tom něco vědět profesně starší pracovníci. Profesně nejstarší pracovníci (10 a více let), kterých bylo 7, volili 3x odpověď „ano“ a 4x odpověď „ne“. Stále profesně poměrně staří pracovníci (6–10 let), kteří byli 3, volili pouze odpověď „ne“. A naopak u profesně mladších pracovníků převažovaly odpovědi „ano“. U pracovníků s praxí 2–6 let 3x „ano“ a 2x „ne“. U profesně nejmladších (do 2 let) se vyskytovala pouze odpověď „ano“ a to 4x. Z toho tedy vyplývá, že profesně starší pracovníci spíše nezažili zvýšení tolerance a mladší naopak ano. Z těchto dat by se dalo usoudit, že poznání dysfunkčních rodin nemá vliv na zvýšení tolerance vůči homosexuálům.

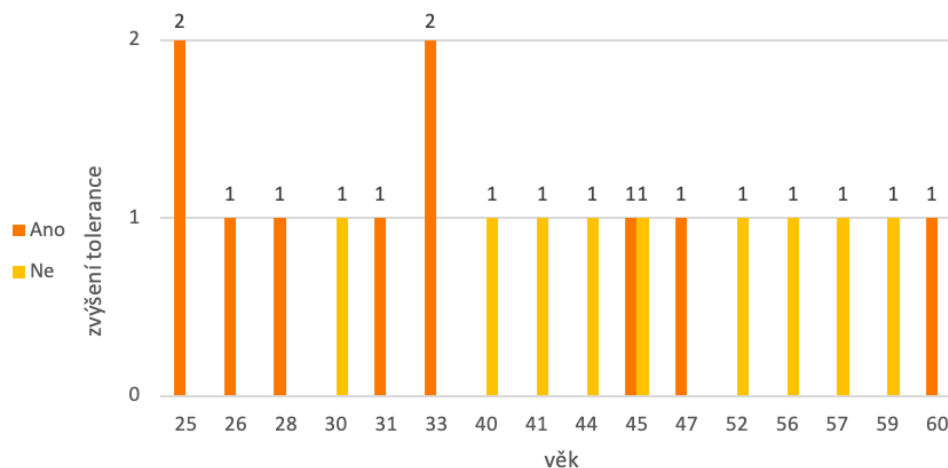
20. graf – délka praxe a zvýšení tolerance

Věk a zvýšení tolerance

S výše popsaným souvisí i průměrný věk respondentů, kteří mají se zvýšením tolerance zkušenost versus ji nezažili. Průměrný věk pracovníků, jejichž tolerance se na základě profesního poznání dysfunkčních rodin zvýšila, je 36,9 let. U druhé skupiny, která tuto zkušenost nemá, je průměrný věk 47,1 let – tedy podstatně vyšší. Nepochybně to souvisí i s tím, že 25 let starý pracovník nemůže mít praxi 10 let a výše. Tyto výsledky tedy taktéž ukazují, že poznání dysfunkčních rodin nemá vliv na zvýšení tolerance vůči homosexuálům.

21. graf – věk a zvýšení tolerance

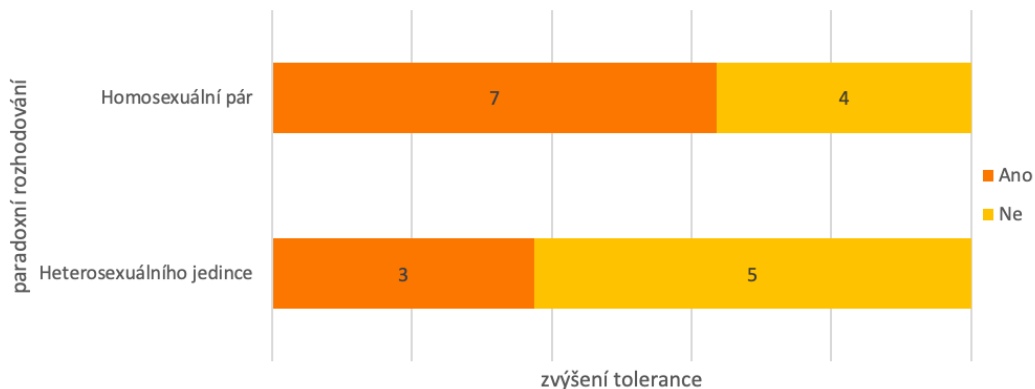
Zdroj: vlastní

Zvýšení tolerance a paradoxní rozhodování

V odpovědích na tyto dvě otázky je možné pozorovat určitou spojitost. Pracovníci, kteří volili v paradoxním rozhodování homosexuální pár, ztlačně vícekrát zažili zvýšení tolerance k homosexuálním rodinám. Konkrétně 7 z 11 příznivců homosexuálního páru oproti hetero jedinci má taktéž osobní zkušenost se zvýšením tolerance. Tato kombinace odpovědi se vyskytovala nejčastěji. Heterosexuálního jedince volili pouze 3 pracovníci, jejichž tolerance se zvýšila. U studentů podobnou korelaci najít nelze. Nicméně zásadně více (30x) se objevovala kombinace „homopár“ a „nevím“ (student volil homosexuální pár v paradoxním rozhodování a

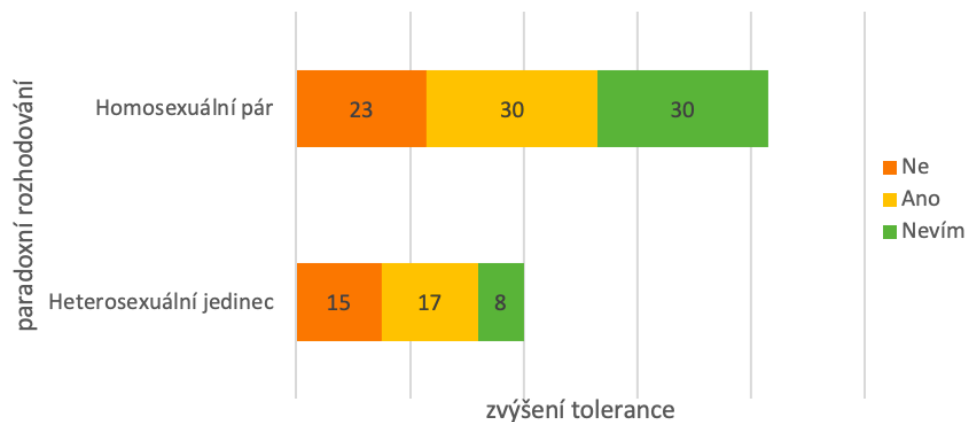
zároveň nevěděl, zda se tolerance pracovníků může zvýšit) než kombinace „hetero jedinec“ a „nevím“ (8x).

22. graf – PRACOVNÍCI zvýšení tolerance a paradoxní rozhodování

Zdroj: vlastní

23. graf – STUDENTI zvýšení tolerance a paradoxní rozhodování

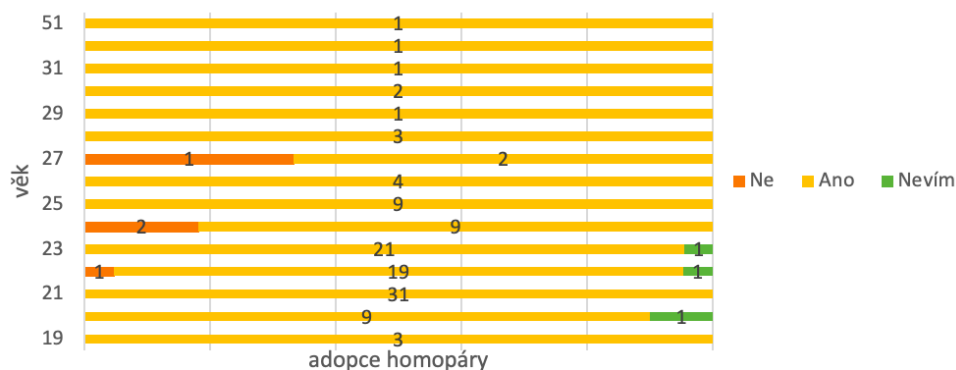

Zdroj: vlastní

Věk a adopce homopáry

Věk studentů, kteří by homopáry v adopci nepodpořili byl již zmíněn v šetření 1. stupně, stejně tak tomu bylo u pracovníků. Pokud výsledky obou skupin spojíme, můžeme říci, že věk nehraje významnou roli přímo v názorech proti adopci homopáry. To je významná odchylka od výzkumu, který sloužil jako informační zdroj při formulování hypotéz, jehož data ukazovala, že respondenti starší 30 let jsou spíše proti adopci dětí homosexuály.

24. graf – věk a adopce homopáry

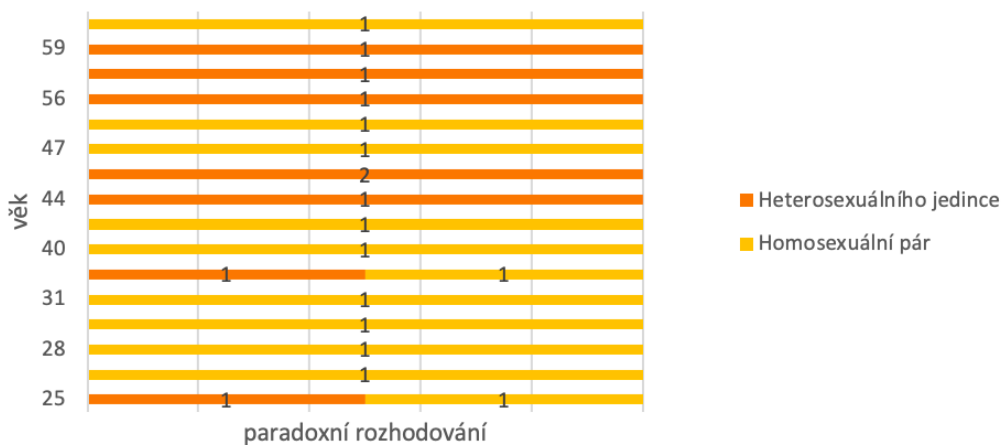

Zdroj: vlastní

Věk a paradoxní rozhodování

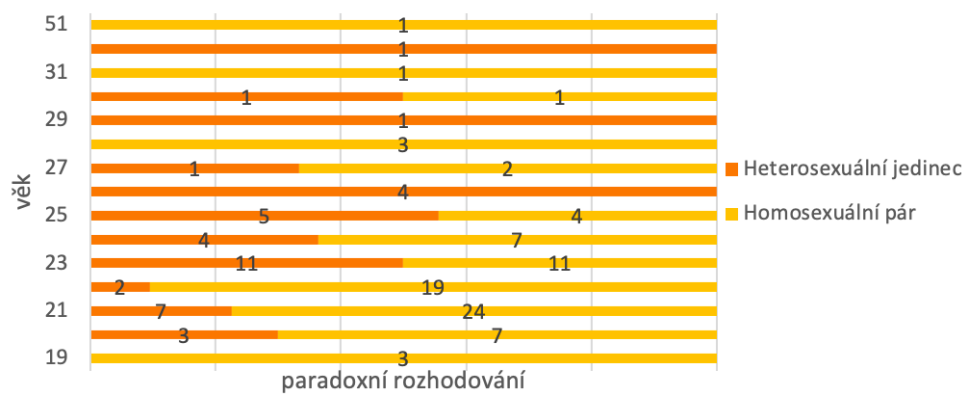
Průměrný věk pracovníků, kteří v paradoxním rozhodování zvolili heterosexuálního jedince, tudíž je lze považovat za méně tolerantní, je 45,5 let. Oproti tomu průměrný věk příznivců homosexuálních párů je 37,5 let. Z toho lze vyvodit, že více tolerantní jsou mladší pracovníci. Stejná korelace platí i tu studentů, nicméně rozdíl ve věku není zdaleka tak velký. Průměrný věk příznivců homopáru je 22,7 let. Respondenti, kteří zvolili hetero jedince jsou průměrně staří 23,7 let. Rozdíl je tudíž 1 rok.

25. graf – PRACOVNÍCI věk a paradoxní rozhodování

Zdroj: vlastní

26. graf – STUDENTI věk a paradoxní rozhodování

Zdroj: vlastní

6.7. Potvrzení/zamítnutí stanovených hypotéz

Verifikace hypotéz byla uskutečněna za pomoci statistického testu Chí–kvadrát. Aby byla nulová hypotéza zamítnuta, musí být výsledek testu, který je označován χ^2 , větší než tabulková hodnota (určeno pomocí stupně volnosti a míry významnosti α). α hladina významnosti byla pro všechny testy 0,05. P–hodnota symbolizuje nejmenší hladinu významnosti. Výsledek, který určuje, zda bude nulová hypotéza zamítnuta, je vždy uveden tučně pod tabulkou.

Hypotéza H_0 : studenti sociální práce jsou adopci dětí stejnopohlavními páry nakloněni stejně jako pracovníci OSPOD

Hypotéza A_1 : studenti sociální práce jsou adopci dětí stejnopohlavními páry nakloněni více než pracovníci OSPOD

Hypotéza B_1 : studenti sociální práce jsou adopci dětí stejnopohlavními páry nakloněni méně než pracovníci OSPOD

27. tabulka – výpočet chí–kvadrátu pro H_0

	Ano	Ne	Nevím	celkem
studenti	116	4	3	123
pracovníci	18	1	0	19
celkem	134	5	3	142

	Ano	Ne	Nevím
studenti	116,0704	4,330986	2,598592
pracovníci	17,92958	0,669014	0,401408

	Ano	Ne	Nevím
studenti	4,27E-05	0,025295	0,062006
pracovníci	0,000277	0,163751	0,401408

Zdroj: vlastní

stupeň volnosti = 2; p-hodnota = 0,72152383

$\chi^2 = 0,65278$; tabulková hodnota 5,991 $\rightarrow 0,65 < 5,9$

Tato hypotéza byla testována na základě výsledků šetření první věcné otázky: *Náš právní systém umožňuje adopci dítěte homosexuálním jedincem. Měly by toto právo mít i homosexuální páry?*

Výsledek testu byl menší než tabulková hodnota, takže **H0₁ nezamítnuta**. *Hypotéza 0₂: mladší pracovníci OSPOD jsou adopci dětí stejnopohlavními páry nakloněni více stejně jako jejich starší kolegové*

Hypotéza A₂: mladší pracovníci OSPOD jsou adopci dětí stejnopohlavními páry nakloněni více než jejich starší kolegové

28. tabulka – výpočet chí–kvadrátu pro H0₂: adopce homopáry

	Ano	Ne	total
22-43	10	0	10
44-65	8	1	9
celkem	18	1	19

	Ano	Ne
22-43	9,473684	0,526316
44-65	8,526316	0,473684

	Ano	Ne
22-43	0,02924	0,526316
44-65	0,032489	0,584795

Zdroj: vlastní

stupeň volnosti = 1; p–hodnota = 0,278819

$\chi^2 = 1,17284$; tabulková hodnota = 3,841 $\rightarrow 1,17 < 3,84$

Pro lepší identifikaci byli pracovníci rozděleni na mladší (22-43 let) a starší (44-65 let). Na základě výsledků odpovědí pracovníků na první věcnou otázku „*Náš právní systém umožňuje adopci dítěte homosexuálním jedincem. Měly by toto právo mít i homosexuální páry?*“ **H0₂ nebyla zamítnuta.**

29. tabulka – výpočet chí–kvadrátu pro H0₂: paradoxní rozhodování

	Hetero	Homo	celkem
22-43	2	8	10
44-65	3	6	9
celkem	5	14	19

	Hetero j.	Homo p.
22-43	2,631579	7,368421
44-65	2,368421	6,631579

	Hetero j.	Homo p.
22-43	0,151579	0,054135
44-65	0,168421	0,06015

Zdroj: vlastní

stupeň volnosti = 1; p–hodnota = 0,509893

$\chi^2 = 0,434286$; tabulková hodnota = 3,841 $\rightarrow 0,43 < 3,84$

Pro lepší zhodnocení byla tato hypotéza testovaná ještě z odpovědí pracovníků na druhou věcnou otázku: *V případě rozhodování o adopci mezi dvěma žadateli byste upřednostnil/a za rodiče homosexuální pár nebo heterosexuálního jedince?* Pracovníci byli taktéž pro lepší identifikaci rozdělení na dvě skupiny podle věku – 22-43 let a 44-65 let. Ani na základě těchto výsledků **H0₂ nebyla zamítnuta.**

Hypotéza 0₃: profesní poznání dysfunkčních rodin nemá vliv na zvýšení tolerance sociálních pracovníků vůči homosexuálním rodinám

Hypotéza A₃: profesní poznání dysfunkčních rodin vede pracovníky k větší toleranci vůči homosexuálním rodinám

30. tabulka – výpočet chí–kvadrátu pro H0₃

expect	O-E	O-E square	E/E_i
9,5	0,5	0,25	0,026316
9,5	-0,5	0,25	0,026316

Zdroj: vlastní

stupeň volnosti = 1; p–hodnota = 0,81854581

$\chi^2 = 0,052632$; tabulková hodnota = 3,841 → **0,05 < 3,84**

Testování poslední hypotézy probíhalo jinak, zde se neporovnávala data ze dvou skupin, ale test závisel pouze na výsledku odpovědí pracovníků na třetí věcnou otázku: *Stal/a jste se díky svému profesnímu poznání dysfunkčních rodin tolerantnější k homosexuálním rodinám?* Nakonec ani **H0₃ nebyla zamítnuta.**

Statistický test hypotéz bohužel nepřinesl nijak zajímavé zjištění, jelikož ani u jednoho testu **nedošlo k zamítnutí nulové hypotézy**, což ale neznamená, že hypotézy byly potvrzeny. Bylo to způsobeno pravděpodobně velmi těsným výsledkům šetření a malým počtem vzorku pracovníků.

6.8. Diskuze

Na začátek je nutné konstatovat, že výsledky z dotazníkového šetření byly velmi pozitivní a předčily veškerá očekávání o názorech na adopci dětí homosexuály. Očekávání vznikla na základě výsledků výzkumu *Social Attitudes Toward Adoption by Same-Sex Couples in Europe* na jehož základě byly formulovány i tři hypotézy. Přestože ani jedna z nulových hypotéz nebyla zamítnuta, dají se nasbíraná data hodnotit pozitivně a jako přínosná, protože pouhé výsledky četností ukázaly, že názory na adopci homopáry jsou velmi vstřícné. S tím souvisí odpovědi obou skupin na první věcnou otázku, týkající se adopce homopáry. Tyto výsledky sice nezamítly nulovou hypotézu (nebyly zjištěny žádné velké názorové odchylky), ale obě skupiny byly přes 90 % pro adopci homopáry. Výzkum překvapivě ukázal, že pracovníci byli adoptivním homopáry nakloněni o jedno procento více než studenti. Na základě jednoho procenta nelze říct, že by pracovníci byli k homopárům vstřícnější než studenti, toto příjemně překvapivé zjištění ukazuje, že minimálně v Praze jsou pracovníci OSPOD velmi tolerantní a drží se v otázce homosexuality etického kodexu, jenž praví, že jedinečnost klienta je jedna ze základních hodnot sociální práce (Společnost sociálních pracovníků in Matoušek, 2003). Opravdu valná většina pracovníků byla pro umožnění adopce homopárům, což je skvělé. Tyto data zároveň přináší odpověď na hlavní výzkumnou otázku: *jak se mění názor na adopci dětí stejnopohlavními páry během přípravy na budoucí povolání sociálního pracovníka a během jeho profesního působení?* Vzhledem k tomu, že pozitivita názorů se lišila o pouhé procento, názory se od sebe příliš neodlišují.

Druhá hypotéza taktéž nebyla zamítnuta, ale data, která zajišťovala její verifikaci, přináší zajímavá zjištění. Výsledek šetření 1. stupně nebyl příliš všeřikající, protože na otázku ohledně adopce homopáry negativně odpověděla jen jedna pracovnice, která sice byla starší (59 let), ale byl to jen jeden jediný hlas. Nicméně po přidání dalších zjištěných dat, která ukázala, že tendenci volit hetero jedince před homopárem mají spíše starší pracovníci, tato hypotéza zamítnuta nebyla. I tak ale dle výsledků jsou starší pracovníci velmi tolerantní, což bylo příjemným zjištěním. Aby se tyto výsledky daly paušalizovat, bylo by zapotřebí více respondentů. Za zmínku stojí ještě zajímavost týkající se věku u druhé skupiny respondentů, kde bylo negativních odpovědí více. U studentů věk nehrál v názorech roli, protože i mladí studenti volili odpověď „ne“. Spíše než věk ve sféře sociální práce bude tedy hrát roli nějaké osobní přesvědčení, „mindset“, možná příslušnost k náboženství, ale to asi ne v českém kontextu,

vzhledem ke zdejší míře ateismu. Nicméně důvody, z jakých respondenti zastávají své názory, nebyly předmětem tohoto výzkumu. Poslední hypotéza H_3 nebyla zamítnuta stejně jako dvě předchozí. H_3 : „*Profesní poznání dysfunkčních rodin vede pracovníky k větší toleranci vůči homosexuálním rodinám*“, bude to asi spíše individuální záležitost, ale více pracovníků svou zvýšenou toleranci potvrdilo, přestože se tato alternativní hypotéza nepotvrdila. Tuto změnu v toleranci potvrzovali spíše mladší pracovníci, takže těžko říci, jak by výsledky dopadly při dotazování většího vzorku respondentů, kde by třeba bylo větší zastoupení starších pracovníků. Bylo by velmi zajímavé se zaměřit jen na změnu tolerance během profesní kariéry pracovníka OSPODu, protože podle těchto dat by se dalo říci, že tolerance se zvyšuje na začátku kariéry a postupem klesá.

U studentů otázka na zvyšující se toleranci u pracovníků zazněla taktéž (*Myslíte si, že když sociální pracovník pracuje s dysfunkčními rodinami, stane se tolerantnější k homosexuálním rodinám?*), přestože odpovědi na ni nehrály velkou roli při potvrzování hypotézy. Studenti se pravděpodobně neuměli vžít do role sociálních pracovníků, protože poměrně velká část z nich – stejná jako ta, která volila odpověď „ne“ – nevěděla. Kombinace odpovědi „nevím“ na tuto otázku a upřednostnění homopáru v paradoxním rozhodování se objevovala významně častěji než kombinace „nevím“ a hetero jedinec. Stejněkrát (30x) se objevila i kombinace „ano“ a „homopár“.

Celkově je nutné konstatovat, že studenti obecně byli mnohem více nerozhodní než pracovníci. U pracovníků se napříč otázkami neobjevila ani jedna odpověď „nevím“. U studentů se objevovala hojně. Tento efekt ale bylo možné předpokládat a je vlastně dobře, že byla nasbírána taková data, protože od studentů se ještě nemůže očekávat stoprocentně ucelený názor, když nemají zkušenosti z praxe. Naproti tomu u pracovníků už je rozhodnost na místě. Je škoda, že někteří pracovníci dotazník nevyplnili, protože jim výběr odpovědí na otázky přišlo omezený. Každopádně to asi nesouvisí s nerozhodností, ale spíše s konkrétní představou o odpovědi na otázku. Pár studentů taktéž poskytlo zpětnou vazbu, že otázky byly poměrně přímočaré s omezenou možností odpovědí, nicméně to hodnotili spíše kladně a ocenili to. Slova jedné studentky respondentky zněla: „*ti, kteří mají v otázkách ohledně homoparentality jasno a jsou tolerantní, nemohli mít problém si z odpovědí vybrat.*“

Výsledky výzkumu dopadly tedy pro homopáry kladně. Pokud výsledky vlastního výzkumu srovnáme s výsledky výzkumu, který sloužil jako základ pro hypotézy, odchylky jsou patrné. Výzkum, který mapoval názory na adopci homopáry napříč Evropou, ukázal, že tolerantnější

byli lidé mladí (pod 30 let), bezdětní, svobodní, vysokoškolsky vzdělaní a v neposlední řadě při rozdělení na pohlaví byly tolerantnější ženy. Poslední dvě kritéria (ženy, vysokoškolsky vzdělaní) nejde porovnávat, jelikož respondenti z tohoto výzkumu byli především ženského pohlaví a vysokoškolsky vzdělaní (nebo v procesu získání vysokoškolského titulu). Každopádně první tři zmíněná kritéria jasně ukazují na to, že by měli být tolerantnější studenti, což se nepotvrdilo. Dokazuje to, že sféra sociální práce je k homosexuálům tolerantní. Sociální pracovníci to zároveň mají v oblasti adopce dětí homosexuály poměrně těžké, když se při výběru kandidátů na adoptivní rodiče musí řídit zákony, metodickým doporučením (MPSV, 2009) a v neposlední řadě etickým kodexem (Společnost sociálních pracovníků in Matoušek, 2003), protože jsou někdy v rozporu. Zákonodárci by se měli řídit tímto míněním odborníků na danou problematiku. Nehledě na to, že v dnešní době existuje značné množství výzkumů, které dávají homoparentalitě pozitivní zpětnou vazbu (viz. výzkumy zmíněné v teoretické části). Nejčastější problémy, které výzkumy zmiňují v souvislosti s vlivem homoparentality na dítě, je stigmatizace homosexuality. Je toto ale důvod, proč by měly mít homopáry horší možnosti adopce? Není to spíše alarm, že by se měla společnost ještě více posunout směrem k toleranci? Výzkumy ukazují, že homosexuální rodiče bývají lépe zajištěni a mají vyšší vzdělání než heterosexuální rodiče (Averett, Navalny, Ryan, 2009). To znamená, že homoparentalita bude většinou vycházet z racionálního rozhodnutí. Samozřejmě to souvisí s tím, že homosexuální pár nemůže mít neplánované dítě. Lze si představit, že pokud by se zákaz adopce homosexuálů spojil ještě se zákazem interrupcí, mohla by situace vést k velkému počtu dětí, které nevyrůstají v rodinách, jež si je vysnily a dokáží je zajistit (bylo by velmi zajímavé srovnat wellbeing dětí ze zemí, ve kterých mají homosexuálové plné adoptivní právo a interrupce nejsou omezovány, s wellbeingem dětí ze zemí, ve kterých jsou interrupce i adopce dětí homosexuály omezovány). Všechny tyto faktory nasvědčují tomu, že homoparentalita by mohla být spíše přínosem než hrozbou pro společnost a nemělo by se jí bránit.

Závěr

Homosexualita obecně je téma, které v lidech může vyvolat různorodé emoce. Je velmi zvláštní, že vnímání homosexuality, respektive její tolerance, se nevyvíjí lineárně. Je mnoho starších společností, kde byla homosexualita běžnou součástí životů lidí, kteří v nich žili. Asi pro všechny nejnámější antické Řecko, kde se styk stejného pohlaví nepovažoval za nic méně normálního než heterosexuální styk. Stejně tak tomu bylo i v Římské společnosti, ve které především u bohatších vrstev byla homosexualita běžná. Znamé jsou ale i další podobně tolerantní společnosti, např. Egypt, Indie nebo některé kmeny v Polynésii. Homosexualita byla v těchto společnostech tolerována pravděpodobně proto, že tehdy ještě neexistoval koncept hetero x homo. Propad k horšímu nahlížení na homosexuály přineslo pravděpodobně až šíření křesťanské víry. Pro homosexuály začaly temné časy, které trvaly stovky a stovky let. Situace se lepší až posledních zhruba 80 let, v průběhu kterých postupně více a více společností začíná homosexuály znovu tolerovat. Jedna z věcí, možná dokonce ta nejzásadnější, která přispěla k obratu byla a je aktivita LGBT menšiny. Stejně jako je tomu u všech menšinových skupin, kterou homosexuálové nepochybně jsou, je toto asi nejlepší cesta, jak změnit přesvědčení společnosti. Aktivisté všech menšinových skupin mají důležitý úkol – ukázat většinové společnosti že se jejich menšina nemusí bát, že menšina pro společnost není kulturní ani žádnou jinou hrozbou. Protože jedině strach dokáže ve společnosti vyvolat takovou nevoli vůči jiným skupinám lidí. Strach paralyzuje racionalitu a lidé se začnou bránit. Naštěstí příslušníci LGBT zvolili tu nejlepší možnou cestu, jak světu sdělit, že nehledě na orientaci může populace koexistovat bez problémů. Na začátku 20. století se začaly provádět výzkumy a díky aktivitě popularizátorů, která sice v průběhu století byla utlumována, ale s 80. lety se obnovila, začaly postupně být názory na homosexualitu pozitivnější a pozitivnější.

Všechny tyto kroky vstříc tolerantnější společnosti poskytly homosexuálům dobrou půdu pro řešení homoparentality. A se začátkem nového tisíciletí vcházely v platnost zákony, které umožňovaly adopci dětí homosexuály, ve více a více evropských zemích. Dnes, více než 20 let poté, co se ve společnosti a v politice poměrně hojně diskutuje o problematice adopci homosexuály, je stále v Evropě více států, které nemají uzákoněné plné adopční právo homosexuálů než těch, které ho uzákoněné mají. Patří mezi ně i Česká republika, ve které může dítě adoptovat pouze homosexuální jedinec. Paradox, který staví homosexuály nesmyslně do

nevýhodné pozice, je v podstatě předmětem této práce. Pokud země umožní adopci homosexuálům, proč vůbec nastavuje takovou podmínku? Téměř to vypadá, jako by tento zákon vznikl, aby nikdo nemohl tvrdit, že je česká legislativa homofobní, ale zároveň nedal homosexuálům příliš moc velký prostor. Přestože v praxi se vyskytují osvědčení sociální pracovníci, kteří v případech, kdy za nimi přijde homopár s žádostí o adopci, chápou, že dítě nebude v péči jedince. Ale je systémově špatně, že pokud by tyto páry nenarazily na tolerantního pracovníka, budou znevýhodňované. Proto je třeba opakovaně upozorňovat na toto systémové znevýhodnění, které v reálu působí potíže homosexuálním rodičům při zajišťování péče o dítě. Tato práce se zabývá názory lidí na problematiku homoparentality a jejím cílem bylo zjistit, zda má profese sociálního pracovníka na toleranci k homoparentalitě vliv, zda se názory na ni mezi dvěma skupinami respondentů liší, případně jak. Zabývala se názory lidí, kteří by k ní měli mít co říct, a kteří se přímo řídí zákonem, jenž adopci homopárům neumožňuje. Tito lidé by se zároveň ale měli řídit etickým kodexem, který jim ukládá, že by neměli mezi klienty dělat rozdíly a neakcentovat jejich sexuální orientaci (a samozřejmě nehledě na další aspekty). Výzkum se odrazil a navázal na již provedenou studii, díky které byly stanoveny 3 hypotézy. Jejichž verifikace byla prováděna statistickým testem dat z dotazníkového šetření u dvou skupin respondentů. Respondentů z řad studentů HTF UK a sociálních pracovníků (zajišťujících agendu NRP) pražských OSPODů. Ani jedna nulová hypotéza nebyla zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy. Všechna hlediska, která mohla výsledky výzkumu ovlivnit, jsou popsány v kapitole 6.5. Limity výzkumu. Nicméně výsledky výzkumu odpovídají tomu, že profese sociálního pracovníka na toleranci vliv pravděpodobně má, protože obě skupiny respondentů odpovídaly velmi tolerantně v porovnání s výzkumem, o který se práce opírala.

Impulsem k výběru tématu práce byl výše zmíněný paradox možné adopce pouze homosexuálním jedincem. Nevýhodnost a nepraktičnost situace, do které legislativa homosexuální páry dostává, přestože výzkumy již řadu let ukazují, že homoparentalita je v pořádku. Možnost adoptovat dítě pouze jako jedinec, nebo nemožnost osvojit si dítě svého partnera, je naprosto nepochopitelná, protože ve výsledku dítě poškozuje. Je to také jedna z věcí, která Českou republiku dělí od západní Evropy. Tam totiž homosexuálové nejsou při adopcích nijak omezováni. Neustále se snažíme se západní Evropě vyrovnat, zbavit se nálepky postsocialistické země, ale toto je bohužel důkaz, že jsme od západu ještě vzdáleni. Ve světovém kontextu jsme na tom samozřejmě velmi dobře, třeba některé rozvojové země v Africe stále homosexualitu trestají smrtí. Ve střední Evropě jsme předěl – na západ od nás jsou zákony

tolerantnější, na východ naopak omezenější. Například Slovensko je vůči homosexuálům o dost konzervativnější než ČR a to i v jiných ohledech než co se týká adopce. O úpravě české legislativy se již mluví, aktivisté vytrvale pracují na osvětě, a tak nezbývá než doufat, že i v České republice se jednou homosexuálové dočkají zrovnoprávnění jak v ohledu adopcí, tak třeba manželství pro všechny. Tyto úpravy zákonů by nikomu neuškodily, naopak by mohly přispět k dobré věci. A Českou republiku by to posunulo o několik kroků směrem k tolerantnímu západu.

Seznam literatury

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Matky kuráže: lesbické rodiny v pozdně moderní společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) ve spolupráci s Masarykovou univerzitou, 2011. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 9788021056480.

NEŠPOROVÁ, Olga. *Homoparentální rodiny*. Praha: VÚPSV, 2021. ISBN 978-80-7416-410-1.

POLÁŠKOVÁ, Eva. *Plánovaná lesbická rodina: klíčové aspekty přechodu k rodičovství*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-802-1050-136.

PROCHÁZKA, Jiří. *Homoparentalita, rodičovství leseb a gayů v českém kontextu*. In: SAKAŘ, Petr, Marek KOLAŘÍK a Martina PALKOVÁ. XII. národní konference o manželském, partnerském a rodinném poradenství: současné podoby partnerského a rodinného soužití. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 11-21. ISBN 978-80-244-4148-1.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ed. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

Elektronické zdroje

Adopce.com. *Zprostředkování NRP*. Adopce.com: projekt náhradní rodinné péče [online]. © 2023 [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://www.adopce.com/informace/zprostredkovani-nrp/>

ANTHONY, Jeffrey W. *Encyclopedia of Sex and Sexuality: Understanding Biology, Psychology, and Culture* [online]. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2021 [cit. 2022-12-13]. ISBN 9781610698757. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=6475174&pq-origsite=primo>

AVERETT, Paige, Blace NALAVANY a Scott RYAN. *An Evaluation of Gay/Lesbian and Heterosexual Adoption*. *Adoption Quarterly* [online]. 2009, 12(3-4), 129-151 [cit. 2.3.2023]. ISSN 1092-6755. Dostupné z: [doi:10.1080/10926750903313278](https://doi.org/10.1080/10926750903313278)

BOS, Henry, Nanette GARTRELL a Loes VAN GELDEREN. *Adolescents in Lesbian Families: DSM -Oriented Scale Scores and Stigmatization*. Journal of Gay & Lesbian Social Services [online]. 2013, 25(2), 121-140 [cit. 2.3.2023]. ISSN 1053-8720. Dostupné z: doi:10.1080/10538720.2013.782456

BUYANTUEVA, Radzhana. *LGBT Rights Activism and Homophobia in Russia*. Journal of Homosexuality [online]. 2017, 65(4), 456-483 [cit. 2023-05-03]. ISSN 0091-8369. Dostupné z: doi:10.1080/00918369.2017.1320167

CASS, Vivienne C. *Homosexual Identity Formation: Testing a Theoretical Model*. The Journal of Sex Research [online]. 1984, 20(2), 143–167 [cit. 2022-12-14]. ISSN 00224499. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3812348>

CROUCH, Simon R, Elizabeth WATERS, Ruth MCNAIR, Jennifer POWER a Elise DAVIS. *Parent-reported measures of child health and wellbeing in same-sex parent families: a cross-sectional survey*. BMC Public Health [online]. 2014, 14(1) [cit 2.3.2023]. ISSN 1471-2458. Dostupné z: doi:10.1186/1471-2458-14-635

FIŠEROVÁ, Vlasta, NEŠPOR, Zdeněk R., ed. Rodina. *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2018 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rodina>

CHRENKOVÁ, Monika, Kateřina CILEČKOVÁ a Aneta HAŠKOVÁ. *Faktory ovlivňující formu náhradní rodinné péče*. Sociální pedagogika / Social Education [online]. Zlín: UTB, 2015, 3(2), 38-50 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: doi:10.7441/soced.2015.03.02.03

Jsme fér. *Rozdíly mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím*. Jsme fér: Manželství pro všechny [online]. Praha: Iniciativa Jsme fér, 2023 [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/rozdily>

MATOUŠEK, Oldřich. *Dostatečně dobré rodičovství*. Forum Socialni Prace [online]. 2018, no. 2, s. 67-71. ISSN 18043070.

MPSV. *Formy náhradní rodinné péče*. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>

MPSV. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2022 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/975025/Statisticka_rocenka_z_oblasti_prace_a_social_nich_veci_2021+%28%29.pdf/5fe30df9-423b-9fa2-a5da-24e41ac3eb9a

ORTIZ-HARTMAN, Kimberly. *Principles of sociology: Societal issues and behavior* [online]. Ipswich: Salem Press, 2018 [cit. 2022-12-09]. ISBN 9781642651140. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=5634107>

PITONÁK, Michal. *Stručný vývoj postavení „homosexuality“ (neheterosexuality) v Česku. Queer geography* [online]. Praha: Queer geography, 2022 [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://queergeography.cz/strucny-vyvoj-postaveni/>

Queer geography. *Mapa adopčních práv párů stejného pohlaví v Evropě* [online]. Queer geography, 2022 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://queergeography.cz/mapa-adopcnich-prav-paru-stejneho-pohlavi-v-evrope/>

Queer geography. *Právní postavení neheterosexuálních lidí ve světě* [online]. Queer geography, 2022 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/pravni-postaveni-ne-heterosexualnich-lidi-ve-svete/>

SLOBODA, Zdeněk. *Registrované partnerství a homoparentalita v Česku. Gender a výzkum / Gender and Research* [online]. Sociologický ústav AV ČR, 2021, 139-169 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: [doi:10.13060/gav.2021.023](https://doi.org/10.13060/gav.2021.023)

TAKÁCS, Judit, Ivett SZALMA a Tamás BARTUS. *Social Attitudes Toward Adoption by Same-Sex Couples in Europe. Archives of Sexual Behavior* [online]. 2016, 45(7), 1787-1798 [cit. 2023-05-03]. ISSN 0004-0002. Dostupné z: [doi:10.1007/s10508-016-0691-9](https://doi.org/10.1007/s10508-016-0691-9)

VERKUYTEN, Maykel. *The Social Psychology of Tolerance*, Taylor & Francis Group, 2022. *ProQuest Ebook Central*, dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=7119779>.

VÍTKOVÁ RULÍKOVÁ, Klára. *Metodické doporučení MPSV č. 8/2009 k postupu a cílům psychologického vyšetření žadatelů o osvojení nebo pěstounskou péči*. In: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2009 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-8.pdf/9bb220f7-9702-b92b-0d3c-4902c30ca8ae

WEISS, Petr a Ivo PROCHÁZKA. *Homosexuality – příčiny, výskyt a „terapie“*. *Vesmír* [online]. 2010, 2010(89), 121-123 [cit. 2022-12-06]. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2010/cislo-2/homosexuality-priciny-vyskyt-terapie.html#pozn1>

WEST, D. J. *Homosexuality: Its Nature and Causes* [online]. New York: Routledge, 1967 [cit. 2022-12-06]. ISBN 9780203789865. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.4324/9780203789865>

WHO. *Infertility*. World Health Organisation [online]. Switzerland, 2023 [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/infertility#tab=tab_1

Právní dokumenty

Zákon č. 198/2009 Sb., *antidiskriminační zákon*

Zákon č. 115/2006 Sb., *o registrovaném partnerství*

Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*

Zákon č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí*

Zákon č. 108/2006 Sb., *o sociálních službách*

Přílohy

A – Dotazník studentů

Názor studentů na adopci dětí stejnopohlavními páry

Formulář slouží pro potřeby kvantitativního výzkumu bakalářské práce s názvem *Porovnání názorů studentů sociální práce a pracovníků orgánů sociálně právní ochrany dětí na adopci dětí stejnopohlavními páry*.

Věk

Pohlaví

- a) Žena
- b) Muž
- c) Jiné

Jaký ročník bakalářského programu navštěvujete?

- a) 1.
- b) 2.
- c) 3.

Náš právní systém umožňuje adopci dítěte homosexuálním jedincem. Měly by toto právo mít i homosexuální páry?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

V případě rozhodování o adopci mezi dvěma žadateli byste upřednostnil/a za rodiče homosexuální pár nebo heterosexuálního jedince?

- a) Homosexuální pár
- b) Heterosexuálního jedince

Myslíte si, že když sociální pracovník pracuje s dysfunkčními rodinami, stane se tolerantnější k homosexuálním rodinám?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

B – Dotazník pracovníci

Názor pracovníků OSPOD na adopci dětí stejnopohlavními páry

Formulář slouží pro potřeby kvantitativního výzkumu bakalářské práce s názvem *Porovnání názorů studentů sociální práce a pracovníků orgánů sociálně právní ochrany dětí na adopci dětí stejnopohlavními páry*.

Věk

Pohlaví

- a) Žena
- b) Muž
- c) Jiné

Délka praxe v sociálně právní ochraně dětí?

- a) Do 2 let
- b) 2–6 let
- c) 6–10 let
- d) 10 a více let

Náš právní systém umožňuje adopci dítěte homosexuálním jedincem. Měly by toto právo mít i homosexuální páry?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

V případě rozhodování o adopci mezi dvěma žadateli byste upřednostnil/a za rodiče homosexuální pár nebo heterosexuálního jedince?

- a) Homosexuální pár
- b) Heterosexuálního jedince

Stal/a jste se díky svému profesnímu poznání dysfunkčních rodin tolerantnější k homosexuálním rodinám?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím